

Paweł Gotowiecki¹

**WYBORY DO RAD NARODOWYCH/RAD GMIN 1988-1990-1994
A KSZTAŁTOWANIE SIĘ ELITY SAMORZĄDOWEJ
OSTROWCA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO**

Abstrakt:

Artykuł poświęcony został analizie ostatnich wyborów do rad narodowych w 1988 roku oraz pierwszych i drugich wyborów do rad gmin w 1990 roku i 1994 roku na szczeblu Ostrowca Świętokrzyskiego, rozpatrywanych pod kątem procesu kształtowania się lokalnej elity samorządowej. Autor, przybliżając terminologię oraz podstawową faktografię, przedstawił kompleksowe dane faktograficzne związane z wspomnianym procesem wyborczym oraz opracowanie statystyczne wyników wyborczych. Artykuł kończy się ogólnymi wnioskami opartymi o badania empiryczne dotyczącymi uwarunkowań oraz przebiegu procesu kształtowania się lokalnej elity samorządowej.

Słowa kluczowe

Ostrowiec Świętokrzyski, wybory do rad narodowych, wybory do rad gmin

Elitą, zgodnie z definicją zaproponowaną przez M. Burtona, R. Gunthera i J. Higleya, określić można *zbiór jednostek, które dzięki swej strategicznej pozycji w kluczowych organizacjach społecznych są w stanie kształtować procesy decyzyjne regularnie i substan-*

---

¹ Paweł Gotowiecki, dr, historyk; Akademia Nauk Stosowanych im. Józefa Gołuchowskiego.

*cialnie*². Elita samorządowa, rozumiana jako lokalne (regionalne) przedstawicielstwo elity politycznej, stanowi na gruncie nauk o polityce pojęcie mało precyzyjne, wykorzystywane przede wszystkim na potrzeby badań empirycznych. Odnosić je można bowiem zarówno do wąskiego kręgu osób stanowiących tzw. elitę decyzji, czyli w pewnym uproszczeniu – władz lokalnych, jak i do szerszego kręgu osób stanowiących tzw. elitę wpływu, czyli środowisk biznesowych, kleru, notabli politycznych mieszkających na danym terenie czy też lokalnych autorytetów. Zarówno w węższym, jak i szerszym znaczeniu uzasadnienie przynależności do elity samorządowej sprowadza się w zasadzie do wspólnego wyznacznika – szansy udziału (bezpośredniego bądź pośredniego) w sprawowaniu władzy³. Dla potrzeb badawczych autor ograniczył się do analizy elity samorządowej w węższym znaczeniu, a ściślej samorządowej (gminnej) legislatywy, mając jednak przeświadczenie, że kompleksowe ujęcie tej tematyki wymagałoby znacznie głębszej analizy, niż została dokonana w niniejszym artykule⁴.

Elity podlegają określonym mechanizmom rekrutacji. Współcześnie mają one charakter sformalizowany (proces wyborczy) bądź niesformalizowany (tworzenie klik czyli grup interesu). Tego typu zróżnicowanie występowało także w okresie stabilizacji systemu politycznego po okresie przemian ustrojowych przełomu lat 80. i 90 XX w. Po załamaniu się systemu politycznego PRL, a przed osiągnięciem stabilizacji systemu politycznego III RP mieliśmy bowiem do czynienia ze zjawiskiem określanym jako fragmentaryzacja elit, czy też istnienie elity zdeintegrowanej⁵. Zjawisko to polegało na pojawieniu się obok elity wprost wywodzącej się z establishmentu PRL, nowej elity, wywodzącej się ze środowisk opozycyjnych i rekrutującej się z pominięciem zwyczajowych ścieżek kariery⁶. Na płaszczyźnie lokalnej szczytowym punktem fragmentaryzacji elit był rok 1990 i układ polityczny powstały w wyniku wyborów samorządowych, natomiast początek końca tego procesu przypadł na wybory samorządowe 1994 roku.

---

² M. Burton, R. Gunther i J. Higley, *Elity a rozwój demokracji* [w:] *Elity, demokracja, wybory*, oprac. J. Szczupaczyński, Warszawa 1993, s. 31.

³ M. Grabowska, T. Szawiel, *Anatomia elit politycznych. Partie polityczne w postkomunistycznej Polsce 1991-1993*, Warszawa 1993, s. 31.

⁴ R. Klepka, *Miejska elita polityczna jako kategoria teoretyczna* [w:] *Samorząd miejski i jego elity*, red. J. Mizgalski, J. Sielski, Częstochowa 2012, s. 117-118.

⁵ Elita sfragmentaryzowana to elita, którą charakteryzuje minimalny stopień strukturalnej integracji, jak i niewielki zakres normatywnego consensusu, zob. M. Burton i in., s. 32.

⁶ A. Stelmach, S. Zyborowicz, *Elity polityczne a partycypacja polityczna* [w:] *Elity polityczne w Polsce*, red. K. Pałeczki, Toruń 1992, s. 53; K. Mikołajewski, *Mechanizmy wejścia i awansu w elitach lokalnych* [w:] *Samorząd miejski ...*, s. 123

Badania empiryczne elity samorządowej III RP wskazują, że znaczny procent osób należących do samorządowych struktur władzy przynależało do PRL-owskiego establishmentu lub przynajmniej było akceptującymi system uczestnikami życia politycznego w PRL. Według badań przeprowadzonych przez naukowców z PAN w latach 2001-2004 na elicie politycznej sześciu powiatów (w tym ostrowieckiego) aż 63,2% ankietowanych było aktywnymi uczestnikami oficjalnej, prosystemowej działalności samorządowej lub politycznej w PRL⁷. Biorąc pod uwagę, że badania były przeprowadzone ponad dekadę po transformacji systemowej, stanowi to duży odsetek świadczący na rzecz tezy o częściowej ciągłości lokalnych elit politycznych.

Te same badania wskazują, że 20% ankietowanych było członkami rad narodowych wszystkich szczebli⁸. Co prawda nie można PRL-owskich rad narodowych traktować w kategoriach samorządu terytorialnego i pod tym kątem trudno je stawiać w jednej linii z demokratycznie wyłonionymi i posiadającymi realne, samorządowe kompetencje radami gmin, ale zestawienie takie jest w zupełności uprawnione w badaniach nad elitą lokalną. W tym kontekście ilościowa i jakościowa analiza składu osobowego wyłonionych w 1988 roku rad narodowych oraz wybranych zaledwie dwa lata później rad gmin daje możliwość badań porównawczych. Ich wynik daje odpowiedź na pytanie w jakim wymiarze elita samorządowa ukształtowana w latach 1990-1994 wywodziła się z elity lokalnej sprzed procesu transformacji, a w jakim wymiarze o przynależności do niej stanowiły inne mechanizmy rekrutacji.

Wybory do rad narodowych 1988

19 czerwca 1988 roku miały miejsce ostatnie w dziejach PRL wybory do rad narodowych. Rady narodowe miały w PRL niewielkie znaczenie polityczne, co wynikało z zasad ustrojowych „Polski Ludowej”. Tym samym rady narodowe były organami w dużej mierze fasadowymi, o uprawnieniach podrzędnych w stosunku do kompetencji odpowiednich struktur PZPR. Co prawda na IX Zjeździe PZPR pojawiły się koncepcje reformy systemu rad narodowych i zwiększenia ich roli w państwie, ale wprowadzenie stanu wojennego przecięło te pomysły. Ustawa o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego z 1983 roku w jakiś sposób wychodziła naprzeciw tendencjom reformatorskim, określając rady narodowe jako organy samorządu terytorialnego, ale w sytuacji gdy samorząd w Polsce nie istniał jako instytu-

---

⁷ *Powiatowa elita polityczna, Rekrutacja, struktura, działanie*, red. J. Wasilewski, Warszawa 2006, s. 47.

⁸ *Ibidem*.

cja prawnoustrojowa, były to raczej sformułowania deklaratywne, niż oddające rzeczywistość⁹. Szukająca legitymizacji ekipa gen. Jaruzelskiego stosunkowo największe zmiany w kierunku demokratyzacji ordynacji wyborczej i samej instytucji rad narodowych poczyniła w 1988 roku. Zwiększono wówczas liczbę kandydatów na jedno miejsce, wprowadzono obowiązkową tajność głosowania, wreszcie zniesiono zniesienia ustawową preferencję wyborczą, premiującą pierwszego kandydata na liście¹⁰.

Ordynacja wyborcza zgłaszanie kandydatów pozostawiała wojewódzkim kolegium wyborczym oraz kolegium wyborczym szczebla podstawowego. W województwie kieleckim kompetencje te przypadły Wojewódzkiemu Kolegium Wyborczemu pod kierownictwem Tadeusza Zawistowskiego, zaś w Ostrowcu Świętokrzyskim Miejskiemu Kolegium Wyborczemu pod kierownictwem Szymona Lady, jednocześnie przewodniczącego Rady Miejskiej PRON. Ostatecznie o 11 mandatów w Wojewódzkiej Radzie Narodowej rywalizować miało 30 mieszkańców Ostrowca Świętokrzyskiego, zaś o 100 mandatów w Miejskiej Radzie Narodowej 243 kandydatów.

Generalnie w systemie politycznym PRL członkowie organów przedstawicielskich mieli reprezentować przekrój społeczeństwa, stąd też wśród kandydatów do MRN oraz WRN z Ostrowca Świętokrzyskiego znaleźli się w zasadzie reprezentanci wszystkich profesji i środowisk, dobierani naturalnie także pod kątem przynależności partyjnej/organizacyjnej. Wśród kandydatów znaleźli się przedstawiciele: PZPR (m.in. Sławomir Kopański – urzędujący przewodniczący MRN, były członek KC PZPR Czesław Stępień, Waclaw Swat z Komitetu Miejskiego PZPR czy też Stanisław Król, swój staż partyjny wywodzący jeszcze z PPR); ZSL (m.in. Józef Bara, Józef Marciniak); SD (m.in. Zbigniew Faryna, Stanisław Kieszkowski), stowarzyszenia PAX (Anna Gierczak), Ligi Kobiet Polskich (m.in. Ewa Piętak, Magdalena Kołodziej) i innych. Zawodowo najliczniej – z racji wielkości i znaczenia przedsiębiorstwa – reprezentowani byli pracownicy Huty im. Nowotki, chociaż wśród nich znajdowali się zarówno przedstawiciele kierownictwa jak i zwykli robotnicy (m.in. inż. metalurg Andrzej Sosnowski, inż. mechanik Ewa Partyka, tokarz Andrzej Czupryński, technik mechanik Zbigniew Werner, ekonomista Józef Grabowski, inż. technolog Andrzej Sidowski, telemechanik Zbigniew Grombka). Licznie reprezentowani byli nauczyciele (m.in. Maria Kuziemka z Liceum im. Chreptowicza, Elżbieta Sałatowska – dyrektor SP nr 6, Kazimierz Mizielski – dyrektor SP nr 12, Wiesława Maj – z-ca dyrektora SP nr 1, Zbigniew Salus z Technikum Mechanicznego, Andrzej Kryj ze Szkoły Podsta-

---

⁹ Ustawa z dnia 20.07.1983 o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego, Dz.U. 1983, nr 41, poz. 185.

¹⁰ Ustawa z dnia 10 marca 1988 r. o zmianie ustawy - Ordynacja wyborcza do rad narodowych, Dz.U. 1988, nr 7, poz. 54.

wowej nr 2, Józef Pazderski – dyrektor SP nr 13) oraz pracownicy służby zdrowia (m.in. lekarze: Barbara Brylewska, Wanda Korpikiewicz, Andrzej Kozłowski, Zygmunt Latosiewicz, Stefan Wesołowski, pielęgniarki: Wanda Czerwińska, Halina Zubrzycka, położna Ewa Piętak, farmaceuta Ewa Foremniak). Ponadto wśród kandydatów znaleźli się prawnicy (m.in. prokurator Andrzej Kędziora, prokurator Andrzej Górnisiewicz, sędzia Bogusław Sędkowski), milicjanci (m.in. Józef Libuda, Jerzy Senderek, Andrzej Broda z Rejonowego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Ostrowcu Św.), wojskowi (ppłk Eugeniusz Kiszkurno, ppłk Zdzisław Głowacki, mjr Zdzisław Gałązkiewicz, mjr Stefan Suska). Wśród kandydatów znaleźli się także emeryci (m.in. Mieczysław Poradowski, Wincenty Rączkiewicz, Tadeusz Farbisz). Znacząca część kandydatów miała już doświadczenie „samorządowe”, pełniąc funkcje członków WRN i MRN ubiegłej i wcześniejszych kadencji (w tym gronie znajdowali się: Sławomir Kopański – przewodniczący MRN od 1980 roku, Zbigniew Faryna – wiceprzewodniczący MRN, Edward Drozdowski, Wojciech Foremniak, Wanda Czerwińska, Leszek Traczyk, Wiesław Matuszczak, Zdzisław Gałązkiewicz, Eleonora Słowik, Eugeniusz Kiszkurno i inni).

Tab. 1. Wyniki głosowania i wyborów do Miejskiej Rady Narodowej w Ostrowcu Świętokrzyskim w dniu 19 czerwca 1988 roku.

Okręg wyborczy nr 1 - mandat 1.			Okręg wyborczy nr 14 - mandat 2.		
Imię i nazwisko	l. gł.	mandat	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Witold Agatowski	382	x	Eugeniusz Robak	387	
Waldemar Bęben	199		Witold Stawiński	428	x
Edmund Pacholczak	66		Okręg wyborczy nr 14 - mandat 3.		
Okręg wyborczy nr 1 - mandat 2.			Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Zofia Marońska	378	
Wiesław Dziadowicz	187		Andrzej Sidowski	452	x
Irena Dyduch	270	x	Okręg wyborczy nr 14 - mandat 4.		
Adam Słodkiewicz	146		Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Okręg wyborczy nr 1 - mandat 3.			Zbigniew Grombka	388	
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Mieczysław Poradowski	433	x
Piutr Dąbrowski	196		Okręg wyborczy nr 15 - mandat 1.		
Marek Gierada	135		Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Bolesław Smył	291	x	Stanisław Król	389	
Okręg wyborczy nr 1 - mandat 4.			Aleksander Ziemian	430	x
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Okręg wyborczy nr 15 - mandat 2		
Stanisław Grudzień	159		Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Sabina Kisiel	182		Jerzy Karski	320	
Bogumił Szafirowski	279	x	Marek Zdrojewski	466	x
Okręg wyborczy nr 2 - mandat 1.			Okręg wyborczy nr 15 - mandat 3.		

Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Edward Drozdowski	498	x	Jan Gałka	383	x
Wojciech Kwiatkowski	313		Władysław Jasiński	378	
Okręg wyborczy nr 2 - mandat 2.			Okręg wyborczy nr 15 - mandat 4.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Imię i nazwisko	l. g.	m.
Lidia Jabłońska	504	x	Zbigniew Jakubowski	356	
Edyta Kańczuła	290		Stanisław Kieszkowski	421	x
Okręg wyborczy nr 2 - mandat 3.			Okręg wyborczy nr 16 - mandat 1.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Barbara Staszewska	395	x	Janusz Kwiatkowski	379	x
Teresa Stefańska	384		Józef Słowik	233	
Okręg wyborczy nr 2 - mandat 4.			Okręg wyborczy nr 16 - mandat 2.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Zofia Feigel	324		Wiesława Jurytko	333	x
Marian Frańczak	494	x	Leszek Naumiuk	266	
Okręg wyborczy nr 3 - mandat 1.			Okręg wyborczy nr 16 - mandat 3.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Wojciech Foremniak	625	x	Stanisław Guzał	255	
Edward Sepioło	311		Bogusław Zawadzki	354	x
Okręg wyborczy nr 3 - mandat 2.			Okręg wyborczy nr 17 - mandat 1.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Stefan Domańczyk	482	x	Bronisław Gajewski	332	x
Ryszard Pronobis	411		Sabina Soboń	226	
Okręg wyborczy nr 3 - mandat 3.			Okręg wyborczy nr 17 - mandat 2.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Józef Łasak	423		Michał Malanowski	389	x
Edward Starzomski	435	x	Maciej Strzałkowski	157	
Okręg wyborczy nr 3 - mandat 4.			Okręg wyborczy nr 17 - mandat 3.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Jerzy Borkowski	424		Elżbieta Mozal	305	x
Teresa Gruszczyńska	447	x	Ewa Partyka	242	
Okręg wyborczy nr 4 - mandat 1.			Okręg wyborczy nr 18 - mandat 1.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Andrzej Kędziora	204	x	Wiesława Dąbrowska	280	x
Eugeniusz Kiszkurno	102		Tomasz Marcinowski	173	
Barbara Kurek	90		Jacek Szumielewicz	166	
Okręg wyborczy nr 4 - mandat 2.			Okręg wyborczy nr 18 - mandat 2.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Stanisław Buchmiet	146	x	Jarosław Jędrzejewski	155	
Dionizy Kmieć	121		Teresa Kustra	186	x
Zdzisław Kozłowski	138		Krzysztof Szymański	175	
Okręg wyborczy nr 5 - mandat 1.			Okręg wyborczy nr 18 - mandat 3.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Imię i nazwisko	l. gł.	m.

Witold Miśkiewicz	175		Maria Brodawka	147	
Kazimierz Morawski	425	x	Izabela Kozicka	169	
Okręg wyborczy nr 5 - mandat 2.			Maria Kuziemka	265	x
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Okręg wyborczy nr 19- mandat 1.		
Anna Gierczak	354	x	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Piotr Morawski	229		Elżbieta Pogodzińska	309	
Okręg wyborczy nr 5 - mandat 3.			Elżbieta Sałatowska	431	x
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Okręg wyborczy nr 19- mandat 2.		
Wojciech Klejman	356	x	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Marek Konopa	233		Andrzej Chudziński	430	x
Okręg wyborczy nr 6 - mandat 1.			Józef Saliński	276	
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Okręg wyborczy nr 19- mandat 3.		
Wojciech Jabłoński	430	x	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Krystyna Orszulska	175		Lech Król	260	
Wanda Prusińska	208		Stefan Wesołowski	449	x
Okręg wyborczy nr 6 - mandat 2.			Okręg wyborczy nr 20- mandat 1.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Helena Ginter	531	x	Alicja Król	280	x
Barbara Górecka	148		Marian Świątek	263	
Andrzej Martun	160		Okręg wyborczy nr 20- mandat 2.		
Okręg wyborczy nr 6 - mandat 3.			Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Marek Fusiński	364	x
Hanna Niebutkowska	364	x	Urszula Wrońska	266	
Elwira Ratajska	235		Okręg wyborczy nr 20- mandat 3.		
Robert Uss	171		Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Okręg wyborczy nr 6 - mandat 4.			Andrzej Pałka	304	x
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Joanna Religa	221	
Barbara Brylewska	319	x	Okręg wyborczy nr 21- mandat 1.		
Janina Grychowska	262		Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Bożena Łukasiewicz	208		Mieczysław Loranty	624	x
Okręg wyborczy nr 7 - mandat 1.			Janusz Styczeń	189	
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Okręg wyborczy nr 21- mandat 2.		
Ryszard Czekaj	186		Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Jacek Perczak	295	x	Ewa Chodała	367	
Piotr Tokarski	140		Marianna Krzciuk	434	x
Okręg wyborczy nr 7 - mandat 2.			Okręg wyborczy nr 21- mandat 2.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Anna Maria Atras	244	x	Danuta Zajac	484	x
Renata Mazurkiewicz	180		Józef Zajac	274	
Bogdan Sowacki	173		Okręg wyborczy nr 21- mandat 3.		
Okręg wyborczy nr 7 - mandat 3.			Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Józef Sajda	601	x
Zbigniew Faryna	283	x	Dariusz Witkowski	203	

Marian Leśkiewicz	216		Okręg wyborczy nr 22- mandat 1.		
Jan Słapek	98		Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Okręg wyborczy nr 8 - mandat 1.			Kazimierz Mizielski	245	x
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Mieczysław Toś	117	
Wanda Czerwińska	243	x	Okręg wyborczy nr 22- mandat 2.		
Anna Lasota	218		Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Zbigniew Wójcicki	240		Stanisław Sala	143	
Okręg wyborczy nr 8 - mandat 2.			Lidia Waśniewska	217	x
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Okręg wyborczy nr 23- mandat 1.		
Barbara Broda	294	x	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Halina Koch	288		Andrzej Broda	153	
Barbara Łabędzka	141		Andrzej Górniewicz	215	x
Okręg wyborczy nr 8 - mandat 3.			Włodzimierz Kowalski	142	
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Okręg wyborczy nr 23- mandat 2.		
Edmund Gierczak	239		Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Eugeniusz Jońca	204		Józef Bara	147	
Andrzej Lachowicz	273	x	Mirosław Karwacki	192	x
Okręg wyborczy nr 8 - mandat 4.			Józef Marciniak	159	
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Okręg wyborczy nr 23- mandat 3.		
Tadeusz Farbisz	315	x	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Kazimierz Tyniec	221		Marek Gibalski	197	x
Alina Zemsta	201		Józef Krzysztofik	176	
Okręg wyborczy nr 9 - mandat 1.			Bogusław Sędkowski	131	
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Okręg wyborczy nr 24- mandat 1.		
Marek Barański	468	x	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Czesław Bezak	248		Adam Grzęda	258	
Okręg wyborczy nr 9 - mandat 2.			Wiesław Matuszczak	347	x
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Okręg wyborczy nr 24- mandat 2.		
Jan Kaczmarczyk	376	x	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Halina Zielińska	303		Janusz Gruszka	318	x
Okręg wyborczy nr 9 - mandat 3.			Wacław Swat	283	
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Okręg wyborczy nr 24- mandat 3.		
Bożena Romanowska	385	x	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Marek Zawadzki	299		Janusz Kępka	280	
Okręg wyborczy nr 9 - mandat 4.			Wojciech Siporski	326	x
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Okręg wyborczy nr 25- mandat 1.		
Teresa Hamera	344	x	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Stefan Suska	341		Zdzisław Gałązkiewicz	381	x
Okręg wyborczy nr 10 - mandat 1.			Marian Strzelecki	331	
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Jan Waśniewski	176	
Zygmunt Karabin	270		Okręg wyborczy nr 25- mandat 2.		
Marian Ornatowski	308		Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Leszek Traczyk	363	x	Jacek Kamiński	327	

Okręg wyborczy nr 10 - mandat 2.			Wacław Mendyk	189	
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Krzysztof Śliwiński	336	x
Janusz Gajowniczek	248		Okręg wyborczy nr 25- mandat 3.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Ignacy Szczerbiński	358	
Andrzej Zdyb	363	x	Witold Giermasiński	323	
Okręg wyborczy nr 10 - mandat 3.			Ewa Godlewska	344	x
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Adam Kaczmarek	196	
Irena Gawrońska	445	x	Okręg wyborczy nr 25- mandat 4.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Cezary Guzik	222	
Zbigniew Siczek	283		Grażyna Łąd	412	x
Okręg wyborczy nr 10 - mandat 4.			Maciej Pawlicki	221	
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Aleksander Pękalski	233	
Jadwiga Kowalska	331		Okręg wyborczy nr 25- mandat 5.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Halina Krawerenda	371	x
Jadwiga Nowakowska	273		Maria Rutkowska	319	
Okręg wyborczy nr 10 - mandat 5.			Elżbieta Szymczyk	323	x
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Teresa Żelaszczyk	235	
Jerzy Adamski	227		Okręg wyborczy nr 26- mandat 1.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Adam Gajewski	473	x
Krystyna Kamińska	290		Magdalena Kołodziej	491	x
Okręg wyborczy nr 11 - mandat 1.			Henryk Rożnowski	339	
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Okręg wyborczy nr 26- mandat 2.		
Zbigniew Federak	183		Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Józef Fronczek	258		Ewa Buchmiet	431	x
Maciej Smoleński	269	x	Ewa Wdowik	378	
Okręg wyborczy nr 11 - mandat 2.			Okręg wyborczy nr 26- mandat 3.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Barbara Kwiatkowska	287	x	Wojciech Biel	462	x
Anna Turczyńska	231		Tadeusz Kaczanowski	336	
Adam Wójcik	179		Okręg wyborczy nr 27- mandat 1.		
Okręg wyborczy nr 11 - mandat 3.			Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Stefan Skrok	212	
Lucyna Chrzanowska	150		Leszek Sucholewski	224	x
Stanisław Leszczyński	185		Okręg wyborczy nr 27- mandat 2.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Ewa Piętaś	384	x
Okręg wyborczy nr 12 - mandat 1.			Adam Sosnowski	251	x
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Wiesława Tabor	184	
Anna Kolasa	183		Okręg wyborczy nr 27- mandat 3.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Józef Pazderski	489	x
Okręg wyborczy nr 12 - mandat 2.			Krzysztof Dyk	196	
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Halina Hejninger	231	x
Norbert Dąbrowski	328	x	Okręg wyborczy nr 28- mandat 1.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Jerzy Wojdan	282	

Okręg wyborczy nr 12 - mandat 3.			Zdzisław Głowacki	424	x
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Stanisław Malanowski	338	
Maria Rodzewicz	247		Okręg wyborczy nr 28- mandat 2.		
Halina Zubrzycka	373	x	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Okręg wyborczy nr 13 - mandat 1.			Elżbieta Grudzień	421	x
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Zbigniew Strawczyński	332	
Krystyna Czechowska	268		Okręg wyborczy nr 28- mandat 3.		
Jarosław Kobiątka	301	x	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Krystyna Krzemińska	238		Czesław Dzik	410	x
Okręg wyborczy nr 13 - mandat 2.			Paweł Urban	335	
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Okręg wyborczy nr 28- mandat 4.		
Monika Barańska	327	x	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Zofia Kaczyńska	185		Irena Gaik	460	x
Stanisława Pożoga	245		Eleonora Słowik	309	
Okręg wyborczy nr 13 - mandat 3.			Okręg wyborczy nr 29- mandat 1.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Janina Adamska	306	x	Jan Granat	212	
Czesław Ozdoba	283		Wiesława Maj	306	x
Wincenty Rączkiewicz	177		Stanisław Sejmicki	144	
Okręg wyborczy nr 13 - mandat 4.			Okręg wyborczy nr 29- mandat 2.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Bożena Kostucha	252		Sławomir Kopański	375	x
Zbigniew Stańczak	260		Zdzisław Kwiatkowski	130	
Kazimierz Sulima	266	x	Stefania Mazur	168	
Okręg wyborczy nr 14 - mandat 1.			Okręg wyborczy nr 29- mandat 3.		
Imię i nazwisko	l. gł.	m.	Imię i nazwisko	l. gł.	m.
Barbara Dobrowolska	364		Elżbieta Kisiel	196	
Tadeusz Fudalej	397	x	Wanda Korpikiewicz	389	x
			Teresa Siemieniuch	96	

Źródło: Komunikat Miejskiej Komisji Wyborczej w Ostrowcu Świętokrzyskim o wynikach głosowania i wynikach wyborów do Miejskiej Rady Narodowej w Ostrowcu Świętokrzyskim przeprowadzonych w dniu 19 czerwca 1988 roku, Ostrowiec Świętokrzyski, czerwiec 1988, zbiory prywatne Pawła Gotowieckiego.

Tab. 2. Wyniki głosowania i wyborów do Wojewódzkiej Rady Narodowej w Kielcach (okręgi wyborcze 10, 11, 12) w dniu 19 czerwca 1988 roku.

Okręg wyborczy nr 10 – mandat 1.				
Imię i nazwisko	wiek	Informacje o kandydacie	l. gł.	man dat
Jerzy Białas	43	Technik, Rzemieślniczy Zakład Ślusarski w Ostrowcu Św.	3.615	x

Krzysztof Rusek	42	Technik, Zakład Ślusarski w Ostrowcu Św.	1.671	
Okręg wyborczy nr 10 - mandat 2.				
Imię i nazwisko	wiek	Informacje o kandydacie	l. głosów	mandat
Andrzej Kozłowski	55	Lekarz, pracownik Przemysłowego ZOZ w Ostrowcu Św.	2.332	x
Zygmunt Latosiewicz	55	Lekarz, pracownik ZOZ w Ostrowcu Św.	1.429	
Czesław Stępień	61	Starszy mistrz, pracownik Huty im. Nowotki	1.207	
Okręg wyborczy nr 10 - mandat 3.				
Imię i nazwisko	wiek	Informacje o o kandydacie	l. głosów	mandat
Zbigniew Salus	37	Nauczyciel pracownik Technikum Mechanicznego w Ostrowcu Św.	1.782	
Bolesław Smyl	37	Inż. mechanik, pracownik Cu-krowni Częstocice	974	
Mirosław Ziółkowski	35	Inż. leśnik, pracownik Nadleśnictwa Ostrowiec Św.	2.127	x
Okręg wyborczy nr 11 - mandat 1.				
Imię i nazwisko	wiek	Informacje o kandydacie	l. głosów	mandat
Zdzisław Sidor	54	Ekonomista, pracownik Narodowego Banku Polskiego	3.273	x
Andrzej Sosnowski	35	Inż. metalurg, pracownik Huty im. Nowotki	3.186	
Okręg wyborczy nr 11 - mandat 2.				
Imię i nazwisko	wiek	Informacje o kandydacie	l. głosów	mandat
Józef Libuda	44	Prawnik, pracownik Rej. Urzędu Spraw Wewn. w Ostrowcu Św.	3.401	x
Jerzy Senderek	42	Inż. mechanik, pracownik Rej. Urzędu Spraw Wewn. w Ostr. Św.	2.721	
Okręg wyborczy nr 110- mandat 3.				
Imię i nazwisko	wiek	Informacje o kandydacie	l. głosów	mandat
Halina Krawerenda	44	Ekonomista, pracownik Spec. Ośr. Szk.-Wych. w Ostrowcu Św.	1.814	
Teresa Makowska	42	Ekonomista, pracownik Huty im. Nowotki	1.702	
Ewa Partyka	49	Inż. mechanik, pracownik Huty im. Nowotki	2.259	x
Okręg wyborczy nr 11 - mandat 4.				

Imię i nazwisko	wiek	Informacje o kandydacie	l. głosów	mandat
Andrzej Czupryński	46	Tokarz, pracownik Huty im. Nowotki	2.133	x
Jerzy Kończak	37	Technik elektryk, pracownik Huty im. Nowotki	1.791	
Zbigniew Werner	55	Technik mechanik, pracownik Huty im. Nowotki	1.748	
Okręg wyborczy nr 12 - mandat 1.				
Imię i nazwisko	wiek	Informacje o kandydacie	l. głosów	mandat
Ewa Foremniak	42	Farmaceuta, pracownik Apteki w Ostrowcu Św.	2.880	x
Wanda Korpikiewicz	51	Lekarz, pracownik ZOZ w Ostrowcu Św.	2.651	
Ewa Wdowik	24	Prasowaczka, pracownik Sp. Pracy „Modeks” w Ostrowcu Św.	1.149	
Okręg wyborczy nr 12 - mandat 2.				
Imię i nazwisko	wiek	Informacje o kandydacie	l. głosów	mandat
Marian Giez	56	emeryt	2.052	
Józef Grabowski	43	Ekonomista, pracownik Huty im. Nowotki	2.470	x
Marian Osuch	49	Ekonomista, pracownik PKS – Oddział w Ostrowcu Św.	2.113	
Okręg wyborczy nr 12 - mandat 3.				
Imię i nazwisko	wiek	Informacje o kandydacie	l. głosów	mandat
Jerzy Florys	40	Inż. metalurg, pracownik Huty im. Nowotki	2.695	x
Marek Fusiński	36	Ekonomista, pracownik Huty im. Nowotki	1.583	
Eugeniusz Kosno	39	Inż. budowlany, pracownik Komb. Budowlanego w Ostrowcu Św.	2.180	
Okręg wyborczy nr 12 - mandat 4.				
Imię i nazwisko	wiek	Informacje o kandydacie	l. głosów	mandat
Stanisław Bobkiewicz	30	Technik mechanik, pracownik Huty im. Nowotki	2.037	
Andrzej Kryj	28	Nauczyciel, pracownik Szkoły Podstawowej nr 2 w Ostrowcu Św.	1.690	
Andrzej Szymański	36	Technik metalurg, pracownik OZMO w Ostrowcu Św.	2.749	x

Źródło: Komunikat Wojewódzkiej Komisji Wyborczej w Kielcach o zbiorczych wynikach wyborów do Wojewódzkiej Rady Narodowej i rad stopnia podstawowego, przeprowadzonych w województwie w dniu 19 czerwca 1988 roku, „Słowo Ludu”, 23.06.1988, nr 145, s. 2-3; Obwieszczenie Wojewódzkiej Komisji Wyborczej w Kielcach z dnia 23 maja 1988 roku, zbiory prywatne Pawła Gotowieckiego.

Pomimo powyższych zabiegów i nasilonej kampanii propagandowej w wyborach oficjalnie wzięło udział zaledwie 56% uprawnionych do głosowania, zaś faktyczna liczba o głosujących prawdopodobnie wyniosła nie więcej niż 40%. W województwie kieleckim do urn poszło 403.062 wyborców, co stanowiło 50,62% uprawnionych do głosowania (biorąc za podstawę głosowanie na radnych WRN). W Ostrowcu Świętokrzyskim, w wyborach do Miejskiej Rady Narodowej, głosowało natomiast 25.884 osób, co stanowiło 49,56% uprawnionych do głosowania¹¹.

Jakkolwiek wybory trudno rozpatrywać w kategoriach normalnej, demokratycznej rywalizacji wyborczej (możliwość startu była ograniczona do osób akceptujących pryncypia ustrojowe PRL oraz mających za sobą instytucjonalne zaplecze w postaci organizacji politycznej bądź społecznej), samo głosowanie, dzięki wprowadzeniu tajności oraz zlikwidowaniu „głosowania bez skreśleń”, przestało być tylko rytuałem. Przebieg wyborów budził też pewne emocje wśród kandydatów, chociaż 2-3 kandydatów na jedno miejsce dawało względnie duże prawdopodobieństwo korzystnego wyniku wyborczego. Mimo wszystko można mówić o pewnych niespodziankach, takich jak porażki wyborcze: Wacława Swata z KM PZPR, Andrzeja Sosnowskiego – szefa PRON w hucie, czy Czesława Stępnia – byłego członka KC PZPR. Nie brakowało także kontrowersji – dobrze ilustruje to notatka prominentnego działacza PZPR i byłego prezydenta miasta Wiesława Borcycha, dotycząca protestu wyborczego, jakie złożyło Stronnictwo Demokratyczne. *Miejski Komitet SD – pisze Borcych w swym dzienniku – po wyborach wystosował bardzo mocny protest przeciwko wynikom wyborów w Ostrowcu, a zwłaszcza swego rodzaju dyskryminowaniu kandydatów SD. Bardzo mocno oskarżano Szymka Ladę jako przewodniczącego RM PRON i przewodniczącego Kolegium Wyborczego (...). Podpisali to Komornicki, Wojtas i sekretarz SD. Bardzo nieprzyjemny zgrzyt. Może być z tego „chryja”.*

---

¹¹ Komunikat Wojewódzkiej Komisji Wyborczej w Kielcach o zbiorczych wynikach wyborów do Wojewódzkiej Rady Narodowej i rad stopnia podstawowego, przeprowadzonych w województwie w dniu 19 czerwca 1988 roku, „Słowo Ludu”, 23.06.1988, nr 145, s. 2-3; Komunikat Miejskiej Komisji Wyborczej w Ostrowcu Świętokrzyskim o wynikach głosowania i wynikach wyborów do Miejskiej Rady Narodowej w Ostrowcu Świętokrzyskim przeprowadzonych w dniu 19 czerwca 1988 r., Ostrowiec Świętokrzyski, czerwiec 1988, zbiory prywatne Pawła Gotowieckiego.

*Było tego trzy strony maszynopisu. Chyba inspiratorem całej sprawy był Boguś Wojtas. Czytałem to pismo SD w dniu 24 czerwca 1988. Ale rzeczywiście SD przegrało te wybory sromotnie, ale chyba sami sobie zawinili: nie wystawili dobrych kandydatów, tj. przede wszystkim rzemieślników; nie dopilnowali ich udziału w spotkaniach; ich kandydaci byli w okręgach, gdzie nie mieszkali. Po cholere? (...)*¹².

Wybory do rad gmin 1990

Transformacja systemowa oraz narodziny III RP spowodowały, że kadencja rad narodowych uległa skróceniu. 8 marca 1990 roku Sejm RP przyjął ustawę o samorządzie gminnym, która wprowadziła jedną kategorię gmin z osobowością prawną i wykonywanymi we własnym zakresie i na zlecenie zadaniami publicznymi. Zgodnie z ustawą organem stanowiącym gminy miała być rada, licząca od 15 do 100 mandatariuszy, a organem wykonawczym kilkuosobowy zarząd, na czele z prezydentem, burmistrzem bądź wójtem. Przyjęta w tym samym dniu Ordynacja wyborcza do rad gmin była pierwszym demokratycznym prawem wyborczym w powojennej Polsce. Wprowadzała ona – po długich dyskusjach – okręgi jednomandatowe w gminach do 40 tys. mieszkańców i okręgi wielomandatowe (od 5 do 10 mandatów) w gminach powyżej 40 tys. mieszkańców, a więc także w Ostrowcu Świętokrzyskim. W przypadku okręgów wielomandatowych listy kandydatów były zgłaszane przez komitety wyborcze, które dla każdej listy musiały zyskać 150 głosów poparcia. Jednocześnie ostatecznie zerwano z monopolem organizacji społecznych i partii politycznych na zgłaszanie kandydatów. Wyborca głosując na konkretnego kandydata, głosował jednocześnie na listę – ostateczny wynik wyborów obejmował głosy oddane na listy, proporcjonalnie przeliczane na procentowy udział w puli mandatów danego okręgu¹³.

Pomimo że od wyborów do rad gmin upłynęło zaledwie dwa lata, ostrowiecka scena polityczna uległa między 1988 a 1990 rokiem głębokim przekształceniom. Legalizacja NSZZ „Solidarność”, zwycięstwo Komitetu Obywatelskiego w wyborach do Sejmu „kontraktowego” 4 czerwca 1989

---

¹² Notatka Wiesława Borcicha na temat protestu wyborczego Stronnictwa Demokratycznego po wyborach do Miejskiej Rady Narodowej w Ostrowcu Świętokrzyskim, czerwiec 1988, zbiory prywatne Pawła Gotowieckiego.

¹³ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. Ordynacja wyborcza do rad gmin, Dz.U. 1990, nr 16, poz. 96; A. K. Piasecki, *Wybory w Polsce 1989-2011*, Kraków 2012, s. 24-26; J. Mordwiłko, *Ewolucja prawa wyborczego do samorządu terytorialnego w latach 1990-2000* [w:] *10 lat demokratycznego prawa wyborczego Rzeczypospolitej Polskiej (1990-2000)*, red. F. Rymarz, Warszawa 2000, s. 156-168.

roku i wprowadzenie opozycyjnego posła Adama Mitury oraz realne społeczne poparcie dla strony solidarnościowo-opozycyjnej spowodowało, że przedstawiciele tej opcji politycznej byli naturalnymi kandydatami do zwycięstwa w wyborach samorządowych. Struktura komitetów obywatelskich miała charakter rozproszony – w Ostrowcu Świętokrzyskim Miejski Komitet Obywatelski powstał przed wyborami „czerwcowymi”, 12 kwietnia 1989. Jego prezydium tworzyli nauczyciel Zygmunt Waszka – przewodniczący, oraz nauczycielka Małgorzata Życka-Oruba i pracownik huty Jarosław Baranowski – wiceprzewodniczący. Choć w typowo robotniczym mieście siłą Komitetu były dosyć sprawnie działające struktury NSZZ „Solidarność” w hucie, faktyczne stery Komitetu spoczywały w rękach środowisk inteligenckich, proweniencji urzędniczo-nauczycielskiej¹⁴.

Choć w Komitecie Obywatelskim przeplatały się różne nurty – związkowcy z „Solidarności”, środowiska katolickie, lokalna inteligencja o opozycyjnym rodowodzie – jego kierownictwo zdecydowało się tylko na jeden sojusz przedwyborczy, z lokalnymi strukturami Polskiej Partii Socjalistycznej (Jana Józefa Lipskiego). Ugrupowanie to, powstałe na szczuble miasta wiosną 1989 roku z inicjatywy ówczesnego szefa hutniczej „Solidarności” Zbigniewa Walczyka, miało być z założenia lewicową alternatywą dla PZPR. Pierwszym przewodniczącym Okręgowego Komitetu Robotniczego PPS w Ostrowcu Świętokrzyskim został Zdzisław Zugaj, doradca i współpracownik Walczyka. W ciągu kilku miesięcy energiczny Zugaj zorganizował struktury partii, samemu zostając członkiem Rady Naczelnej PPS (następcą Zugaja na stanowisku szefa OKR został Wiesław Wojciechowski). Partia, choć lewicowa, miała charakter „solidarnościowy” i opozycyjny, zaś wśród jej członków nie brakowało działaczy raczej dalekich od socjalizmu, jak związani z Kościołem Franciszek Poprawa czy Bolesław Czekaj¹⁵.

Komitety obywatelskie w całym kraju starały się dosyć dokładnie weryfikować własne kadry, przeprowadzając często wielostopniowe prawyборы¹⁶. Było to zrozumiałe, ponieważ w ówczesnej sytuacji politycznej była to opcja oferująca najwięcej „biorących” mandatów, a jednocześnie tylko częściowo oparta na strukturach dawnej, podziemnej „Solidarności” i skupiająca wiele osób przypadkowych, a po części zapewne także zwykłych karierowiczów. W Ostrowcu Świętokrzyskim ostatecznie po trzech

---

¹⁴ *Obywatelski Komitet Wyborczy w Ostrowcu Św.*, „Walczymy o Stal”, 5.05.1989, nr 19, s. 2.

¹⁵ P. Gotowiecki, *Lewicowa alternatywa. Polska Partia Socjalistyczna w Ostrowcu Świętokrzyskim w latach 1988-2003*, „Rocznik Ostrowiecki”, 2021, nr 1, s. 83-98

¹⁶ I. Słodkowska, *Komitety Obywatelskie 1989-1992. Rdzeń polskiej transformacji*, Warszawa 2014, s. 296-297.

turach prawyborów spośród 86 chętnych wyłoniono 35 kandydatów, którzy mieli ubiegać się o głosy wyborców. Wśród nich znaleźli się – jak informował Jerzy Jabłoński z Komitetu Obywatelskiego – *przedstawiciele zakładów pracy, służby zdrowia, oświaty, prywatnej inicjatywy, nawet rolnik. Większość z nich legitymuje się wykształceniem wyższym i średnim*¹⁷.

Podobnie jak w wyborach parlamentarnych 1989 roku na odrębność postawiła Konfederacja Polski Niepodległej. Partia ta pozostawała w opozycji do rządu Mazowieckiego, akcentując antykomunizm i antysowieckość oraz domagając się radykalnego zerwania z dziedzictwem PRL. Ostrowieckie struktury tej partii, genezą sięgające początku lat 80., działały dosyć pręźnie w skali województwa, choć sama partia – jak się miało okazać – dysponowała raczej znikomym poparciem społecznym. Na czele KPN stała podziemna działaczka „Solidarności” Danuta Wilczyńska, a trzon partii stanowili młodzi wiekiem działacze na czele z Markiem Tabaszewskim (przy ostrowieckiej KPN działały też struktury czy raczej załączki struktur Związku Strzeleckiego „Strzelec”)¹⁸.

Ostatecznie ostrowiecka KPN nie zawarła żadnego taktycznego sojuszu (podczas gdy np. w Kielcach KPN weszła do Ludowo-Niepodległościowego Bloku Wyborczego wraz z PSL i Chrześcijańsko-Demokratycznym Stronnictwem Pracy), wystawiając skromną reprezentację 5 kandydatów startujących w 4 na 7 okręgach wyborczych. Danuta Wilczyńska zachwalała osoby startujące z ramienia KPN jako *ludzi o wysokiej kulturze osobistej, erudyტów, społeczników naprawdę dążących do przemian*¹⁹.

W nowych realiach politycznych próbowały z lepszym bądź gorszym skutkiem odnaleźć się ugrupowania polityczne oficjalnie funkcjonujące w PRL bądź ich bezpośredni prawni spadkobiercy. W stosunkowo najkorzystniejszym położeniu znajdowała się pretendująca do roli najważniejszej partii lewicy Socjaldemokracja Rzeczypospolitej Polskiej (SdRP) powstała w styczniu 1990 roku na bazie rozwiązanej PZPR. W dosyć szybkim tempie postkomunistom, dysponującym sporym majątkiem i sprawnym aparatem, udało się zbudować struktury terenowe – w Ostrowcu Świętokrzyskim początkowo po-

---

¹⁷ *Przed wyborami*, „Słowo Ludu”, 28-29.04.1990, nr 99, s. 12. Zob. też L. Janiszewski, *Komitet Obywatelski przed wyborami do samorządów lokalnych*, „Gazeta Ostrowiecka”, 26.01.1990, nr 4, s. 1-2.

¹⁸ A. Żak, *Konfederaci*, „Gazeta Ostrowiecka”, 9.02.1990, nr 6, s. 1-2; szerzej na temat KPN zob. B. Poboży, *Konfederacja Polski Niepodległej na drodze do wolnych i demokratycznych wyborów*, „Studia Politologiczne”, 2012, nr 22, s. 223-224.

¹⁹ A. Żak, *Konfederaci*, „Gazeta Ostrowiecka”, 9.02.1990, nr 6, s. 1-2; *Deklaracja wyborcza Ludowo-Niepodległościowego Bloku Wyborczego*, „Echo Dnia”, 10.04.1990, nr 71, s. 2.

wstała pięcioosobowa grupa inicjatywna, mająca swą siedzibę na terenie Kombinatów Budowlanego. Konkurentem na lewicy była inna partia wywodząca się z PZPR – kierowana przez Tadeusza Fiszbacha Polska Unia Socjaldemokratyczna. W województwie kieleckim o działaniach PUS i jej regionalnej struktury, Świętokrzyskiej Unii Socjaldemokratycznej szeroko informował dziennik „Echo Dnia”, podczas gdy konkurencyjne „Słowo Ludu” oficjalnie wspierało SdRP. O ile jednak PUS zdobyła sobie dosyć szerokie poparcie głównie w ławach sejmowych, o tyle SdRP miała dużo silniejszą strukturę terenową (w przypadku PUS ograniczoną do Kielc), co mimo wszystko było lepszym prognostykiem przed wyborami samorządowymi²⁰.

SdRP, prawdopodobnie z obawy przed społecznym ostracyzmem, oprócz występowania pod własnym szyldem, tworzyła na terenie kraju listy o niejednoznacznych nazwach bądź listy koalicyjne²¹. Tak też było w Ostrowcu Świętokrzyskim, gdzie do wyborów wystartowało Ostrowieckie Porozumienie Wyborcze Ludzi Pracy. Formalnie stanowiło ono koalicję SdRP, OPZZ, ZSMP, grupy działkowców oraz części środowisk kombatanckich, z dominującą rolą SdRP. O skali problemów środowiska postkomunistycznego niech świadczy fakt, że Porozumienie w mieście o lewicowych tradycjach i niemałych sentymentach do PRL zarejestrowało zaledwie 15 kandydatów w 5 na 7 okręgów (pierwotnie było to 16 kandydatów w 6 okręgach, ale jeden z kandydatów wycofał się). Reprezentowali oni pełen przekrój zawodowy, choć z drugiej strony byli to niemal sami mężczyźni i tylko jedna kobieta. Wśród kandydatów Porozumienia dominowały osoby mieszczące się do tej pory na drugim planie lokalnej sceny politycznej – listy wyborczej nie zasilił żaden lokalny czołowy działacz PZPR. Jarosław Bąchorek, startujący z list Porozumienia, deklarował przed wyborami, że kandydaci tej formacji chcą reformy, ale takiej, która będzie przeprowadzona *jak najmniejszym kosztem społeczeństwa*. Z grubsza wyznaczało to kierunek przedwyborczej agitacji środowisk postkomunistycznych²².

---

²⁰ *Nowa siedziba SdRP*, „Gazeta Ostrowiecka” 23.03.1990, nr 12, s. 1; *Unia szykuje się do wyborów*, „Echo Dnia”, 6-8.04.1990, nr 69, s. 4; *Unia ma już pierwszych kandydatów*, „Echo Dnia”, 1990, nr 72, s. 2; *Po zebraniu Grupy Regionalnej, W czerwcu – Świętokrzyska Unia Socjaldemokratyczna*, „Echo Dnia”, 23.05.1990, nr 99, s. 2; szerzej zob. B. Rogowska, *SdRP we wczesnym okresie transformacji ustrojowej* [w:] *Z badań nad przemianami politycznymi w Polsce po 1989 roku*, red. S. Dąbrowski, B. Rogowska, Wrocław 1998, s. 95-103; L. Skiba, *SLD/SdRP w latach 1990-1991* [w:] *Sojusz Lewicy Demokratycznej*, red. M. Migalski, Toruń 2011, s. 62-66.

²¹ A. Materska-Sosnowska, *Socjaldemokracja Rzeczypospolitej Polskiej – dostosowanie syndykatu władzy do zasad demokracji parlamentarnej*, Warszawa 2006, s. 122

²² *Przed wyborami*, „Słowo Ludu”, 28-29.04.1990, nr 99, s. 12; *Mówią kandydaci*, „Słowo Ludu”, 17.05.1990, nr 113, s. 16

Potężne ruchy tektoniczne przechodził na przełomie lat 80. i 90. ruch ludowy, w którym ścierały się wpływy dawnego ZSL i ludowców niezależnych oraz związanych z „Solidarnością”. Na początku 1990 roku istniały trzy duże ludowe stronnictwa – PSL „Odrodzenie” (czyli przekształcone ZSL), tzw. PSL wilanowskie (złożone z niezależnych ludowców) i PSL „Solidarność” (na bazie NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”). 5 maja 1990 roku, po serii rozmów i negocjacji, PSL oraz PSL „Odrodzenie” połączyły się podczas Kongresu Jedności Polskiego Ruchu Ludowego w Polskie Stronnictwo Ludowe²³.

Na Kielecczyźnie zdecydowanie najsilniejsze struktury posiadało PSL „Odrodzenie”, od początku ściśle współpracujące z PSL wilanowskim, natomiast nie przejawiało większej działalności PSL „Solidarność”. W Ostrowcu Świętokrzyskim już podczas Miejskiego Zjazdu 6 marca, antycypując proces zjednoczeniowy, powołano jednolite struktury PSL. Do wyborów ostrowieccy ludowcy zdecydowali się wystartować samodzielnie, wystawiając 14 kandydatów w 6 na 7 okręgów²⁴.

W nieco mniej korzystnej sytuacji niż PZPR i ZSL, mające oprócz majątku określoną linię ideowo-polityczną i własny elektorat, znalazło się w okresie transformacji systemowej Stronnictwo Demokratyczne. Partia ta, posiadając własny klub poselski, ponad 50-letnią tradycję, tysiące członków (na Kielecczyźnie 4,5 tys.) i potężne zaplecze finansowe, była jednocześnie targana wewnętrznymi sporami tożsamościowymi, głównie pomiędzy reprezentantami nurtu liberalno-demokratycznego oraz chrześcijańsko-demokratycznego, poszukując swojego miejsca na scenie politycznej²⁵.

W województwie kieleckim SD poszło do wyborów – po odrzuceniu przez Komitety Obywatelskie propozycji wspólnego startu – albo samodzielnie albo w lokalnych koalicjach. W Ostrowcu Świętokrzyskim partia wystawiła kandydatów pod własnym szyldem – było to 6 osób w 4 na 7 okręgów²⁶.

---

²³ Szerzej zob. S. Dąbrowski, *Przemiany organizacyjne i polityczno-programowe ruchu ludowego w latach 1989-1990* [w:] *Z badań nad przemianami ...*, s. 129-189; J. Szamik, *Polskie Stronnictwo Ludowe 1990-2005*, Warszawa 2016, s. 42-66; G. Nieć, *Między tradycją, historią a polityką. Ludowcy w okresie przełomu ustrojowego 1989-1991*, Kraków 2004, s. 13-32.

²⁴ *Miejski Zjazd PSL*, „Gazeta Ostrowiecka”, 30.03.1990, nr 13, s. 1-2; *Najważniejsze jest zjednoczenie. Ruch ludowy przed wyborami municypalnymi*, „Echo Dnia”, 30.03.1990, nr 64, s. 4-5; S. Durlej, *Powstało jedno Polskie Stronnictwo Ludowe*, „Echo Dnia”, 2.04.1990, nr 65, s. 1.

²⁵ Szerzej zob. W. Żebrowski, *Stronnictwo Demokratyczne w warunkach demokratyzacji ustroju politycznego*, Olsztyn 2003, *passim*.

²⁶ T. Wiącek, *Demokraci na drodze liberalno-centrowej*, „Echo Dnia”, 20-22.04.1990, nr 78, s. 4-5

Zdecydowanie gorsze perspektywy dalszej działalności miało Stowarzyszenie „Pax”. Ta koncesjonowana organizacja skupiająca katolików uznających pryncypia ustrojowe PRL dysponowała w okresie transformacji 10-osobowym klubem poselskim, pokaźnym majątkiem, własną prasą oraz wciąż niemałą liczbą członków, natomiast była kompletnie nieprzygotowana do rywalizacji wyborczej w warunkach demokracji parlamentarnej. Pod względem ideologicznym Stowarzyszenie „Pax” najbardziej zbliżone było do nurtu chrześcijańskiej demokracji²⁷.

W Ostrowcu Świętokrzyskim – jeżeli wierzyć informacjom prasowym – Stowarzyszenie „Pax” skupiało około 50 osób, głównie przedstawicieli lokalnej inteligencji (zarząd tworzyli Anna Gierczak – przewodnicząca, Kazimierz Kutyla, Stanisława Stopaj, Władysław Majewski, Janina Nowak). Pomimo to w wyborach stowarzyszenie zaznaczyło swą obecność jedynie symbolicznie, wystawiając jednego kandydata – własną przewodniczącą²⁸.

Do walki o mandaty włączyły się także nowe ruchy miejskie. Takim ruchem był Społeczny Komitet Wyborczy, pomyślany jako *zorganizowanie się grupy ludzi zaangażowanych w sprawy miasta, grupy nie mającej politycznego charakteru*. SKW powstał jako komitet doraźny, mający na celu wprowadzenie aktywnych społeczników do rady miasta, bez zamiaru kontynuowania swojej działalności po wyborach. Na jego listach znalazło się wielu przedstawicieli lokalnej inteligencji – lekarze, nauczyciele, kadra techniczna, w tym działaczki jedynej współpracującej z SKW organizacji – Ligi Kobiet Polskich. Znaczną grupę kandydatów stanowiły osoby o doświadczeniu „samorządowym”, pełniące w przeszłości mandat członka MRN lub WRN. Siłą SKW była słabość ugrupowań lewicowych i centrowych, dopiero kształtujących swoje struktury. Stąd też komitet mógł liczyć na głosy tych mieszkańców, którzy w poniekąd plebiscytowych wyborach nie utożsamiali się z „Solidarnością”. Ostatecznie SKW wystawił 31 kandydatów w 6 na 7 okręgów. Prawdopodobnie na mocy porozumienia z drugim lokalnym komitetem, Obywatelskim Samorządem Mieszkańców, nie wystawił swej listy w okręgu nr 1, gdzie startował OSM. Obywatelski Samorząd Mieszkańców był komitetem stworzonym w podobny sposób jak SKW – wystawił pięciu kandydatów, właśnie w okręgu nr 1²⁹.

Ostrowiec Świętokrzyski został podzielony na 7 okręgów, w których miano wybierać łącznie 36 radnych (a więc blisko trzy razy mniej niż

---

²⁷ *Partie polityczne w Polsce*, red. A. Gargas, M. Wojciechowski, Gdańsk 1991, s. 140-141

²⁸ T. Wiącek, *Pax chce być stronnictwem politycznym*, „Echo Dnia”, 4-6.05.1990, nr 86, s. 4; *Wybory w Pax*, „Gazeta Ostrowiecka”, 29.06.1990, nr 25

²⁹ *Przed wyborami*, „Słowo Ludu”, 28-29.04.1990, nr 99, s. 12; *Bez wielkiej polityki. Machina wyborcza rozkręca się*, „Gazeta Ostrowiecka”, 29.03.1994, nr 13, s. 3.

w ostatnich wyborach do rad narodowych). Za przeprowadzenie wyborów odpowiadała Miejska Komisja Wyborcza pod przewodnictwem Jolanty Katarzyny Śliwińskiej, do której delegowały swoich przedstawicieli startujące w wyborach komitety³⁰.

W pierwszych w powojennej Polsce, pięcioprzymiotnikowych w pełni demokratycznych wyborach 27 maja 1990 roku wzięło udział 42,3% uprawnionych do głosowania. W województwie kieleckim frekwencja była niższa od średniej krajowej i wyniosła 36,65%, zaś w samym Ostrowcu Świętokrzyskim 37,7%. Stosunkowo niska frekwencja wynikała z aktualnych nastrojów społecznych, w tym kryzysu gospodarczego oraz braku zrozumienia dla idei samorządności. Politycznie wybory potwierdziły dominację zdecydowaną strony „solidarnościowej” i głęboki kryzys partii funkcjonujących w PRL³¹.

W Ostrowcu Świętokrzyskim, podobnie jak w skali kraju, zdecydowanym zwycięzcą wyborów okazał się Komitet Obywatelski, który uzyskał 58,91% głosów i 23 mandaty. Do podziału mandatów przystąpiły jeszcze: Społeczny Komitet Wyborczy – 17,29% i 8 mandatów, Ostrowieckie Porozumienie Wyborcze Ludzi Pracy – 8,15% głosów i 2 mandaty, Polskie Stronnictwo Ludowe – 5,22% głosów i 1 mandat oraz Obywatelski Samorząd Mieszkańców – 4,01% głosów i 2 mandaty. Pozostałe trzy komitety zdobyły zbyt małą liczbę głosów, by pozwoliła ona na uzyskanie choć jednego mandatu do rady miasta.

Tab. 3. Wyniki wyborów do Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego w dniu 27 maja 1990 roku w podziale na komitety wyborcze

Nazwa komitetu	Liczba głosów	Procent głosów	Liczba mandatów
Komitet Obywatelski	10.937	58,91%	23
Społeczny Komitet Wyborczy	3.210	17,29%	8
Ostrowieckie Porozumienie Wyborcze Ludzi Pracy	1.513	8,15%	2
Polskie Stronnictwo Ludowe	970	5,22%	1
Obywatelski Samorząd Mieszkańców	745	4,01%	2
Konfederacja Polski Niepodległej	665	3,58%	-

³⁰ Protokół z posiedzenia Miejskiej Komisji Wyborczej w Ostrowcu Świętokrzyskim, 6.04.1990, APK 491/3, k. 144-146. *Podział Ostrowca na siedem okręgów*, „Gazeta Ostrowiecka”, 13.04.1990, nr 14, s. 1-2; A. Nowak, *Już nie bierni, już nie mierni*, „Gazeta Ostrowiecka”, 4.05.1990, nr 18, s. 1; *Do wyborów coraz bliżej*, „Gazeta Ostrowiecka”, 11.05.1990, nr 19, s. 1; *Komisarz w akcji*, „Echo Dnia”, 13-16.04.1990, nr 74, s. 2.

³¹ *Tak głosowaliśmy*, „Echo Dnia”, 28.05.1990, nr 102, s. 1; *Po wyborach*, „Słowo Ludu”, 29.05.1990, nr 123, s. 3; A. K. Piasecki, *op. cit.*, s. 30.

Stronnictwo Demokratyczne	461	2,48%	-
Stowarzyszenie „Pax”	66	0,35%	-
Łącznie	18.567	100,00%	36

Źródło: Protokół wyników wyborów do Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego, 27.05.1990, APK 491/3, k. 81-137.

Wynik wyborczy był wielkim sukcesem „Solidarności” – tym większym, że po blisko roku sprawowania władzy w trudnym okresie transformacji i kryzysu gospodarczego, szczególnie odczuwalnym w monoprzemysłowym Ostrowcu Świętokrzyskim, nie tylko nie zmniejszyło się poparcie dla strony „solidarnościowej” w stosunku do wyborów „czerwcowych”, ale wręcz zwiększyła się skala jej wyborczego zwycięstwa.

Komitet Obywatelski wprowadził na swych listach ludzi prawie wyłącznie nowych, dotychczas nienależących do elity władzy lokalnej. Warto zwrócić uwagę, że tylko niektórzy z 23 radnych KO należeli do kierownictwa „Solidarności” w latach 1980-1981 (m.in. Zygmunt Waszka był szefem oświatowej „Solidarności” i Delegatem na I Krajowy Zjazd NSZZ „Solidarność”, Bruno Śledziński był szefem „Solidarności” w Wólczance, Wiesław Wojciechowski i Wojciech Kaczmarczyk byli członkami Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w ostrowieckiej hucie, Jarosław Baranowski był jako działacz NZS internowany 13 grudnia). Przeważali natomiast ludzie, którzy w kierownictwie „Solidarności” znaleźli się w latach 1988-1989, wcześniej będąc aktywnymi w podziemiu i opozycji (Krzysztof Grabowiec, Ziemowit Sokół, Franciszek Poprawa) bądź osoby w ogóle lub w niewielkim stopniu związane z opozycją lat 80. Warto zwrócić uwagę, że mandaty z list KO zdobyło trzech działaczy PPS – Wiesław Wojciechowski, Krzysztof Grabowiec oraz Franciszek Poprawa, co należy uznać za spory sukces tej partii w skali całego kraju.

Niemający sukces odnotował także Społeczny Komitet Wyborczy, który wprowadził do samorządu aż 8 radnych. Charakterystyczne, że czworo z nich (Halina Krawerenda, Wanda Korpikiewicz, Kazimierz Miziński, Kazimierz Morawski), pełniło swój mandat w latach 1988-1990. Radni SKW – lekarze, nauczyciele, społecznicy – byli osobami przeważnie znanymi wśród lokalnej społeczności, zaś mandat z list doraźnie utworzonego komitetu zawdzięczali w zasadzie tylko własnemu nazwisku, dorobkowi i osobistemu autorytetowi. Te same uwagi można odnieść do Obywatelskiego Samorządu Mieszkańców (radną w latach 1988-1990 była Ewa Łojek).

Tab. 4. Wyniki głosowania i wyborów do Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego w dniu 27 maja 1990 roku.

Okręg	Komitet Obywatelski			Społeczny Komitet Wyborczy		
	Kandydat	I.gł.	man dat		I.gł.	m.
Nr 1	Lech Janiszewski	622	x	-		
	Kazimierz Skręt	415	x	-		
	Danuta Szelażewicz	214		-		
	Zdzisław Gołąbek	290	x	-		
	Zofia Pocheć	140		-		
Nr 2	Krzysztof Grabowiec	342	x	Henryka Chrzastowska	28	
	Ryszard Stalewski	224		Elżbieta Kisiel	70	
	Mamert Miechowski	68		Wanda Korpikiewicz	166	x
	Jan Edward Kunat	353	x	Kazimierz Morawski	150	x
	Zbigniew Kośla	279	x	Mirosław Ziółkowski	140	
Nr 3	Artur Łapiński	448	x	Andrzej Bodzan	378	x
	Jerzy Wrona	284	x	Cezary Cieślak	64	
	Czesław Łapa	228		Stanisław Guzal	79	
	Leon Stankowski	139		Kazimierz Mizielski	150	x
Nr 4	Lech Lisowski	288	x	Roman Stojek	50	
	Bruno Śledziński	287		Danuta Bałczewska	279	x
	Ziemowit Sokół	428		Adam Chojnacki	37	
	Wojciech Kaczmarczyk	210		Bogusław Jurys	33	
	Marian Kazimierski	139		Zbigniew Pękala	126	
Nr 5	Ludwik Błaszczak	127		Paweł Urban	19	
	Maria Wojtal	369	x	Irena Gawrońska	53	
	Andrzej Kaczmarczyk	354	x	Zuzanna Izak	83	x
	Wiesław Wojciechowski	234	x	Wojciech Klejman	76	
	Bolesław Czekaj	210		Izabela Koziuka	63	
Nr 6	-			Adam Sadłowski	71	
	Zygmunt Waszka	933		Jarosław Gębicz	47	
	Tadeusz Durak	274		Krystyna Krzemińska	104	
	Franciszek Poprawa	186		Jerzy Miernowski	79	
	Henryk Suder	108		Bolesław Pawlak	122	
	Jarosław Baranowski	214		Władysław Solonek	133	
Nr 7	Sabina Matysiak	120		Elżbieta Zygadłowicz	59	
	Romuald Mrugała	1181	x	Zdzisław Deroń	147	
	Jolanta Wnuk	233	x	Waldemar Giermasiński	111	
	Krzysztof Piasecki	309	x	Halina Krawerenda	159	x
	Krzysztof Zarobkiewicz	99	x	Maciej Moskalik	59	
	Janusz Puławski	88		Zbigniew Siczek	75	
Okręg	Ostrowieckie Porozumienie			Polskie Stronnictwo Ludowe		

	Wyborcze Ludzi Pracy					
	Kandydat	l.gł.	m.	Kandydat	l.gł.	m.
Nr 1	Marek Olech	277		Józef Bara	98	
	Piotr Wierzbicki	95		-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
Nr 2	Eugeniusz Lipski	155		-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
Nr 3	-			Mirosław Karwacki	90	
	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
Nr 4	Jarosław Bąchorek	87		Elżbieta Majewska- Żywczyk	73	
	Bolesław Dębniak	53				
	Ryszard Łojek	118	x	-		
	Zygmunt Wiatrowski	22		-		
	Ryszard Zajda	83		-		
Nr 5	-			Maciej Giermasiński	162	x
	-			Marianna Krzciuk	104	
	-			-		
	-			-		
	-			-		
Nr 6	Czesław Dworak	50		Jan Gałka	36	
	Ewa Kołomańska	70		Władysław Jasiński	44	
	Kazimierz Pietrzykowski	220	x	Krystyna Lirsz	39	
	Ryszard Szelągiewicz	46		Tadeusz Mazur	123	
	-			-		
	-			-		
Nr 7	Adam Gawłowski	136		Teodora Cebula	63	
	Tadeusz Stefankiewicz	68		Franciszek Dziewirz	37	
	Zbigniew Werner	83		Irena Grudniewska	32	
	-			Irena Klepacz	27	
	-			Andrzej Zdyb	42	
Okręg	Obywatelski Samorząd Miesz- kańców			Konfederacja Polski Niepodle- głej		
	Kandydat	l.gł.	m.	Kandydat	l.gł.	m.
Nr 1	Janusz Skrzypczyński	279	x	-		
	Ewa Foremniak	197	x	-		

	Lidia Jabłońska	69		-		
	Bogdan Kisiel	119		-		
	Jacek Perczak	81		-		
Nr 2	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
Nr 3	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
Nr 4	-			Adam Stachurski	99	
	-			Marek Tabaszewski	35	
	-			-		
	-			-		
	-			-		
Nr 5	-			Marek Kowalski	205	
	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
Nr 6	-			Danuta Wilczyńska	187	
	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
Nr 7	-			Jadwiga Bukowska	139	
	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
Okręg	Stronnictwo Demokratyczne			Stowarzyszenie „Pax”		
	Kandydat	l.gł.	m.	Kandydat	l.gł.	m.
Nr 1	Szymon Ćwikła	40		Anna Gierczak	66	
	Sylwester Kośla	115		-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
Nr 2	-			-		
	-			-		

	-			-		
	-			-		
	-			-		
Nr 3	Jerzy Dunin-Borkowski	127		-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
Nr 4	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
Nr 5	Irena Stasińska	92		-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
Nr 6	Maria Cukierska	55		-		
	Helena Matusiak	32		-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
Nr 7	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		

Źródło: Protokół wyników wyborów do Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego, 27.05.1990, APK 491/3, k. 81-137.

Pierwsze demokratyczne wybory samorządowe miały swoją specyfikę, niepowtarzalną w żadnych późniejszych wyborach. O 36 mandatów ubiegało się zaledwie 112 kandydatów – nigdy później nie startowała tak mała liczba kandydatów, ani szanse zdobycia mandatu nie były tak duże (1 mandat przypadał na 3 kandydatów). Absolutnym rekordzistą jeżeli chodzi o odsetek zdobytych mandatów w stosunku do liczby kandydatów był Komitet Obywatelski – mandaty z list tego ugrupowania zdobył co drugi kandydat.

Po zwycięskich wyborach wyłoniono Zarząd Miasta, zdominowany przez Komitet Obywatelski. Prezydentem w wyniku głosowania w Radzie

Miasta został Lech Janiszewski, pokonując Andrzeja Bodzana z SKW różnicą głosów 23 do 12, wiceprezydentami zostali Zygmunt Waszka oraz Henryk Gruszka (bez mandatu radnego), członkami Zarządu – Wojciech Kaczmarczyk, Zbigniew Kośla, Lech Lisowski, Jolanta Wnuk, przewodniczącym Rady Miasta – Romuald Mrugała, wiceprzewodniczącymi – Tadeusz Durak i Andrzej Kaczmarczyk. W trakcie kadencji wygasły – z różnych przyczyn – mandaty pięciu radnych, których miejsce zajęli: Marianna Krzciuk (za Macieja Giermasińskiego) – PSL, Ludwik Błaszczak (za Ziemowita Sokoła), Bolesław Czekaj (za Wojciecha Kaczmarczyka), Henryk Suder (za Franciszka Poprawę), Sabina Matysiak (za Jarosława Baranowskiego) – wszyscy KO³².

Wybory samorządowe z 1990 roku miały istotne znaczenie dla rozwoju lokalnej sceny politycznej. Zdecydowanie największy wpływ miały na kształtowanie się struktur obozu „solidarnościowego”. Niezależnie od mających wkrótce nastąpić podziałów i fragmentaryzacji tego obozu, wybory wyłoniły liderów, którzy w latach 90. odgrywać mieli czołowe role w lokalnej polityce – zaliczali się do nich m.in. Lech Janiszewski, Romuald Mrugała, Zygmunt Waszka czy Zbigniew Kośla. To wokół tych osób kształtować się miały w kolejnych latach najważniejsze lokalne inicjatywy polityczne na prawo od centrum. Jednocześnie, choć może nie do końca wynika to z samego wyniku wyborów, określiły one „główny nurt” lokalnej prawicy. Jeżeli w drugiej połowie lat 80. przywództwo ostrowieckiej opozycji sprawowali ludzie zaliczający się raczej do nurtu radykalnego (szef hutniczej „Solidarności” Zbigniew Walczyk czy szefowa KPN Danuta Wilczyńska), to od wyborów z lat 1989-1990 ster kierownictwa prawicy przeszedł w ręce działaczy umiarkowanych.

W mniejszym stopniu wybory wpłynęły na kształt lewej strony sceny politycznej. Obóz postkomunistyczny znajdował się w rozsypce, posiadając zaledwie symboliczne przedstawicielstwo w Radzie Miasta i potrzebował jeszcze 2-3 lat na przeseregowanie i odbudowę własnych struktur.

Wybory pokazały, charakterystyczne dla całego kraju, topniejące wpływy polityczne koncesjonowanych partii i organizacji PRL, które nie mogły odnaleźć dla siebie miejsca na scenie politycznej III RP. Należały do nich SD, Stronnictwo „Pax”, natomiast wyłamywał się z tej reguły PSL który

---

³² *Pierwsza sesja nowej Rady. Romuald Mrugała przewodniczącym*, „Gazeta Ostrowiecka”, 15.06.1990, nr 24, s. 1; *II sesja Rady Miejskiej. Lech Janiszewski prezydentem*, „Gazeta Ostrowiecka”, 22.06.1990, nr 25, s. 1; *Z obrad III sesji Rady Miejskiej. Władza w komplecie*, „Gazeta Ostrowiecka”, 29.06.1990, nr 26, s. 1-2; *Skład osobowy Rady Miasta i Zarządu Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego w kadencji 1990-1994*, „Gazeta Ostrowiecka”, 10.05.2010, nr 19;

dysponując elektoratem i zdyscyplinowaną bazą członkowską, znalazł sobie miejsce na krajowej i samorządowej scenie politycznej. Wybory z 1990 roku zapoczątkowały także rozwój ruchów miejskich, które w każdych kolejnych wyborach, regularnie i przeważnie skutecznie, ubiegały się o mandaty samorządowe.

Wybory do rad gmin 1994

Pomimo imponującego zwycięstwa w wyborach samorządowych ruch komitetów obywatelskich chylił się ku upadkowi, a wybory prezydenckie z listopada-grudnia 1990 roku przypieczętowały ich los. W Ostrowcu Świętokrzyskim po wyborach samorządowych nastąpiły zmiany w składzie władz KO, które odtąd – wobec ustąpienia Lecha Janiszewskiego i Zygmunta Waszki – mieli tworzyć: Jolanta Wiśniewska – przewodnicząca, Jarosław Rusiecki i Waldemar Brociek – wiceprzewodniczący, Teresa Czajkowska – sekretarz oraz Danuta Szelągiewicz, Marian Kazimierski i Dariusz Róžański³³. Jednak już w tym samym roku z KO zaczęły wyłaniać się kolejne partie solidarnościowe. 6 listopada 1990 roku powstała Komisja Organizacyjna Porozumienia Centrum w Ostrowcu Świętokrzyskim, skupiająca część działaczy NSZZ „Solidarność” oraz Komitetu Obywatelskiego. PC zasilili m.in. radni Krzysztof Grabowiec i Franciszek Poprawa (dotychczas reprezentujący PPS), Dariusz Róžański z Prezydium KO czy dawni liderzy podziemnej „Solidarności” Zbigniew Walczyk i Ludwik Kropielnicki. Przewodniczącym partii został Walczyk, który w początku lat 90. stał się wyrazicielem najbardziej antykomunistycznie nastawionego odłamu ostrowieckiej prawicy³⁴.

Konkurencyjną partią obozu solidarnościowego, utworzoną na bazie zwolenników kandydatury Tadeusza Mazowieckiego w wyborach prezydenckich 1990 roku, była Unia Demokratyczna. Ostrowieckie struktury tej partii, korzystając z opieki parlamentarzystów świętokrzyskich Michała Chałońskiego i Stanisława Żaka, powstały na przełomie 1990 i 1991 roku pod kierownictwem Jolanty Wiśniewskiej, dotychczasowej przewodniczącej Komitetu Obywatelskiego³⁵.

Wyniki wyborów parlamentarnych 1991 roku w Ostrowcu Świętokrzyskim pokazały odwrócenie się sympatii politycznych – przy 45-

---

³³ *Nowe Prezydium KO*, „Gazeta Ostrowiecka”, 29.06.1990, nr 26, s. 1.

³⁴ *Komu powierzycie losy Polski?* „Gazeta Ostrowiecka”, 7.12.1990, nr 49, s. 1-2; *Porozumienie Centrum partią chrześcijańsko-demokratyczną*, „Gazeta Ostrowiecka”, 5.04.1991, nr 14, s. 2.

³⁵ *Apel do zwolenników Mazowieckiego*, „Gazeta Ostrowiecka”, 21-30.12.1990, nr 51-52, s. 3; *Unia Demokratyczna w Ostrowcu*, „Gazeta Ostrowiecka”, 1.02.1990, nr 5, s. 1.

procentowej frekwencji wygrał stanowiący koalicję ugrupowań lewicowych na czele z SdRP Sojusz Lewicy Demokratycznej (32,1%) przed NSZZ „Solidarność” (13,6%), KPN (11,5%) i UD (8,6%). Mandaty parlamentarne zdobyło aż trzech ostrowieckich działaczy – Władysław Adamski z SLD, Leszek Bugaj z PSL oraz Zbigniew Kośla z Kongresu Liberalno-Demokratycznego. Z wymienionych zwłaszcza 28-letni związkowiec Adamski był politycznym nowicjuszem, znamionującym częściową zmianę pokoleniową w ruchu postkomunistycznym. Warto nadmienić, że dobre wyniki wyborcze zanotowali też Szymon Maj z „Solidarności” i Wanda Kowalska z KPN, a dla kilku innych działaczy reprezentujących mniejsze komitety wybory były przeważnie jednorazowym politycznym epizodem³⁶.

Wyniki wyborów parlamentarnych, w których do Sejmu mandaty zdobyło aż 30 komitetów, przyczyniły się do dalszych podziałów coraz bardziej rozproszonej lokalnej sceny politycznej. Słabiutki wynik wyborczy Porozumienia Centrum w stosunku do wyniku w skali kraju (2,63% w Ostrowcu Św. / 8,71% w skali kraju) dowodził niewielkiego znaczenia radykalnej, antykomunistycznej prawicy. Lider PC Zbigniew Walczyk większość swej energii poświęcał zresztą nie na budowanie struktur, ile na ścieraniu się z prezydentem Janiszewskim i byłymi kolegami z „Solidarności”³⁷. W 1993 roku obok struktur PC zaistniało także ostrowieckie koło Ruchu dla Rzeczypospolitej, partii byłego premiera Jana Olszewskiego. Na jego czele stanęli dyrektor Oddziału Banku Świętokrzyskiego Jerzy Matusiak i właściciel piwiarni „Mieszko” Leszek Sułek. Obaj panowie byli jednocześnie liderami skupiającego lokalnych średnich i drobnych przedsiębiorców Klubu Małego Biznesu, stąd w prasie szybko pojawiły się sugestie, że Klub stał się ekspozyturą wpływów jednego z odłamów polskiej prawicy³⁸.

Stosunkowo stabilnie funkcjonowało polityczne Centrum, gdzie najbardziej liczącą się siłą pozostawała Unia Demokratyczna, kierowana przez Jolantę Wiśniewską. Jej działaczami pozostawali przede wszystkim przedstawiciele lokalnej inteligencji i wolnych zawodów³⁹.

Lewa strona lokalnej sceny politycznej została ostatecznie zdominowana przez SdRP. Funkcję szefa Rady Rejonowej partii pełnił w tym okresie Stanisław Fiolik. Niewątpliwie pozytywny wpływ na rozwój tej partii miało posiadanie własnego posła oraz oparcie w stabilnych struktu-

---

³⁶ Protokół Miejskiej Komisji Wyborczej w Ostrowcu Świętokrzyskim z wyników wyborów do Sejmu RP, 28.10.1991, APK 917/8, k. 21-49.

³⁷ *Politycy u prezydenta*, „Gazeta Ostrowiecka”, 24.01.1992, nr 3, s. 1.

³⁸ *Nasze Olszewiki*, „Gazeta Ostrowiecka”, 17.09.1993, nr 38, s. 2.

³⁹ *Unia Demokratyczna. „Stabilizacja i rozwój” czyli J. Wiśniewska o Kongresie UD*, „Gazeta Ostrowiecka”, 28.05.1993, nr 22, s. 1-2.

rach na szczeblu centralnym⁴⁰. Przez krótki okres konkurencyjną siłą w stosunku do SdRP stała się Unia Pracy. Ostrowieckie struktury tej partii zorganizowały się w pierwszej połowie 1993 roku, a na ich czele stanął Waldemar Nowak, w przeszłości członek zarówno PZPR jak i „Solidarności”. UP w swych enuncjacjach mocno zresztą podkreślała, że nie przywiązuje wagi do politycznych rodowodów swych działaczy, lecz do zagadnień polityczno-gospodarczych, starając się na tym tle odróżnić od polityki centroprawicowych rządów⁴¹. Efemerydą okazała się natomiast grupująca zwolenników Stanisława Tymińskiego z wyborów prezydenckich Partia X. Ostrowieckim kołem tej partii zawiadywał na początku lat 90. Jan Niewiadomski⁴².

Przyspieszone wybory parlamentarne 19 września 1993 roku zakończyły kilkuletni okres rządów „solidarnościowych”. Frekwencja w tych wyborach w Ostrowcu Świętokrzyskim wyniosła 58,1%. Niekwestionowanym zwycięzcą został SLD zdobywając 44,6% głosów. Kolejne miejsca w wyścigu wyborczym zajęły partie lewicy i centrum – UP (9,9%) i PSL (7,8%). Totalną klęskę poniosła prawica – najlepszy, ale daleki od sukcesu wynik odniosła NSZZ „Solidarność” (7,1%), pozostając daleko w tyle za SLD. Jeszcze gorzej poradziły sobie UD (5,2%) i KPN (4,5%). Poselskie mandaty udało się zachować Władysławowi Adamskiemu (SLD), który zdobył w Ostrowcu 12.062 głosy i Leszkowi Bugajowi (PSL), którego poparło 1.131 wyborców. Przedzielił ich Jerzy Maludziński (UP) z 2.143 głosami, nie wystarczyło to jednak do wejścia do Sejmu⁴³.

Kolejne wybory parlamentarne (1991, 1993) pokazywały pewien trend w politycznych sympatiach wyborców, znamionujący zanik masowego poparcia dla strony opozycyjno-solidarnościowej, a następnie rządowo-postsolidarnościowej z lat 1989-1990 i stopniowy, narastający od 1991 roku wzrost poparcia dla postkomunistycznej lewicy i centrolewicy. Niekoniecznie musiał mieć on jednak odzwierciedlenie w rozstrzygnięciach politycznych na szczeblu samorządowym, gdzie od 1990 roku rządziła niepodzielnie centroprawica o proweniencji solidarnościowej.

---

⁴⁰ W. Milcarz, *Spotkali się członkowie i sympatycy SdRP*, „Gazeta Ostrowiecka”, 23.04.1992, nr 17, s. 1.

⁴¹ D. Rucińska, *Nieważny rodowód... Jerzy Maludziński o kongresie Unii Pracy*, „Gazeta Ostrowiecka”, 29.01.1993, nr 4, s. 1-2; *Wybory w Unii Pracy*, „Gazeta Ostrowiecka”, 28.05.1993, nr 22, s. 1; *Waldemar Nowak o planach Unii Pracy*, „Gazeta Ostrowiecka”, 11.06.1993, nr 24, s. 2.

⁴² *X protestuje*, „Gazeta Ostrowiecka”, 17.01.1992, nr 2, s. 2.

⁴³ Protokół Miejskiej Komisji Wyborczej w Ostrowcu Świętokrzyskim z wyników wyborów do Sejmu RP, 20.10.1993, APK 1409/6, k. 16-42.

Bezpośrednio przed drugimi w historii III RP wyborami samorządowymi dawna jedność obozu solidarnościowego, zbudowanego w oparciu o komitety obywatelskie, była już fikcją – na szczeblu centralnym, ale także samorządowym. W grudniu 1993 roku w Ostrowcu Świętokrzyskim związały się struktury stowarzyszenia Liga Miejska, będącego z kolei członkiem powołanego przez przedstawicieli dziewięciu samorządów ogólnopolskiego stowarzyszenia Liga Krajowa. Zarówno Liga Krajowa jak i lokalna Liga Miejska odwoływały się do haseł apolityczności i społecznego charakteru ruchu samorządowego, odcinając się od polityki ogólnokrajowej i skupiając na kwestiach polityki lokalnej. Przewodniczącym Ligi został Mirosław Zgadzajski, jego zastępcami Jerzy Jabłoński, były przewodniczący Delegatury Zarządu Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność” oraz nauczyciel Maciej Kuszewski. Członkiem Ligi został ponadto prezydent Lech Janiszewski. Akces urzędującego prezydenta miasta i kilku radnych sprawił, że Liga stała się jednym z najważniejszych zbiorowych aktorów na lokalnej scenie politycznej, liczącym przynajmniej na część spuścizny po dawnym Komitecie Obywatelskim⁴⁴.

Nowością po prawej stronie lokalnej sceny politycznej i w pewnym sensie konkurentem Ligi Miejskiej stał się Bezpartyjny Blok Wspierania Reform. Pomimo słabego wyniku wyborczego w wyborach parlamentarnych, BBWR był od 1993 roku jedyną obok KPN partią prawicy mającą przedstawicielstwo w Sejmie i choćby z tego względu miał możliwość politycznego oddziaływania. Jednocześnie jednak ta zbudowana wokół prezydenta Wałęsy partia była wyjątkowo amorficzną strukturą, pozbawioną liderów i wyrazistego programu oraz gromadzącą przeróżnych ludzi i środowiska. Ostrowiecki BBWR skupiał niewielkie środowisko biznesowe oraz grono działaczy pierwszej i podziemnej „Solidarności” – wśród nich Ludwika Kropielnickiego, Włodzimierza Papaja czy Mieczysława Kadewskiego. Ostrowieckie koło zresztą niemal natychmiast po powstaniu podzieliło się na dwie frakcje – jedną, popierającą ex-posta Zbigniewa Koślę (który w wyborach do Sejmu zdobył zaledwie 322 głosy) oraz konkurencyjną, której przewodził Zbigniew Grombala⁴⁵.

Frakcyjne podziały były w tym czasie zjawiskiem charakteryzującym młodą polską prawicę – uległa jej także KPN. Pod koniec 1993 roku większość członków partii – m.in. Wanda Kowalska, Jadwiga Bukowska,

---

⁴⁴ *Chcemy być apolityczni. Po konferencji prasowej u prezydenta*, „Gazeta Ostrowiecka”, 18.02.1994, nr 7, s. 1-2; *Liga chce wygrać wybory*, „Gazeta Ostrowiecka”, 16.02.1994, nr 7, s. 2.

⁴⁵ *Quo vadis BBWR. Z Bogusławem Grombalą rozmawia Norbert Zięba*, „Gazeta Ostrowiecka”, 23.03.1994, nr 17, s. 4-5; *Oddzielnie znaczą samobójczo*, „Gazeta Ostrowiecka”, 9.02.1994, nr 6, s. 2.

Wiesław Dębski – zostali usunięci z partii za działanie niezgodne z jej statutem. Kowalska wycofała się z aktywnej polityki, natomiast Dębski, Bukowska i kilkoro innych działaczy utworzyli tzw. KPN – frakcję ostrowiecką (frakcję Dębskiego), która po przepychankach prawnych przyjęła nazwę Niezależnej Inicjatywy Niepodległościowej. Poza tym działalność kontynuowała oficjalna, choć pozbawiona ludzi i struktur, KPN pod kierownictwem Jerzego Fudalewskiego⁴⁶.

Z prawej strony sceny politycznej zniknął natomiast jej inny wyrazista, a na pewno hałaśliwy podmiot – Porozumienie Centrum. Po przegranych wyborach parlamentarnych w 1993 roku Zbigniew Walczyk wycofał się z życia politycznego, natomiast dotychczasowi działacze PC zasilili inne partie prawicowe.

Ostrowiecka centroprawica pierwsze działania integracyjne podjęła po przegranych przez obóz solidarnościowy wyborach parlamentarnych. W listopadzie 1993 roku powołano Ostrowieckie Porozumienie Samorządowe, którego założycielami były: NSZZ „Solidarność”, RdR, UD (od kwietnia 1994 roku Unia Wolności), byli członkowie KPN z „frakcji Wiesława Dębskiego”, a także Klub Małego Biznesu i niektórzy działacze rad osiedlowych. Później do tego grona dołączył BBWR. Wszystkie te organizacje, poza „Solidarnością”, charakteryzowało raczej niewielkie znaczenie polityczne na scenie lokalnej oraz zdumiewająca kłótniowość liderów i zdolność do podziałów⁴⁷.

W przypadku Unii Demokratycznej/Unii Wolności sojusz z lokalnymi ugrupowaniami prawicowymi wynikał być może z lekkiego zwrotu tej partii w prawo (po połączeniu UD z Kongresem Liberalno-Demokratycznym), na pewno zaś z realnej oceny politycznych szans tej raczej inteligenckiej partii w robotniczym mieście. Na inną strategię zdecydowała się kolejna partia środka czyli Stronnictwo Demokratyczne, stawiające na integrację ze środowiskiem rzemieślniczym oraz małym biznesem⁴⁸.

Wzrost poparcia dla partii lewicowych oraz dobry wynik w wyborach parlamentarnych dla Unii Pracy oznaczał szansę budowy trwałych struktur terenowych. Szansę w dużej mierze zaprzepaszczoną, gdyż jak przyznawał w wywiadzie dla „Gazety Ostrowieckiej” działacz UP Jerzy Maludziński, po wyborach doszło do rozdźwięku między krajowym kierow-

---

⁴⁶ D. Kisiel, W. Rogala, *Francja Dębskiego. KPN po rozpadzie*, „Gazeta Ostrowiecka”, 7.01.1994, nr 1, s. 9; *Francja Dębskiego. KPN po rozpadzie*, „Gazeta Ostrowiecka”, 28.01.1994, nr 4, s. 9.

⁴⁷ A. Żak, *Ostrowieckie Porozumienie Samorządowe*, „Gazeta Ostrowiecka”, 16.02.1994, nr 7, s. 4.

⁴⁸ *Stronnictwo Demokratyczne*, „Gazeta Ostrowiecka” 15.06.1994, nr 24, s. 3.

nictwem partii a częścią działaczy. Choć jednocześnie nie odżegnywał się od samodzielnego startu w wyborach samorządowych, ostatecznie UP zdecydowała się szukać szans w szerszym bloku centrolewicowym. Naturalnym partnerem w takim bloku było PSL, także zbyt słabe w terenie miejskim, by liczyć na powodzenie samodzielnego startu. Mniej oczywistym koalicjantem była PPS, która na gruncie ostrowieckim dokonała dosyć ostrej wolty od partii „solidarnościowej” w kierunku ugrupowań i ludzi kojarzonych z dawnym systemem. Z pewnością wpływ na to miało odejście większości związanych z „Solidarnością” dotychczasowych działaczy, którzy „rozeszli się” po partiach centroprawicowych⁴⁹.

Przeciwny trend występował w tym czasie w SdRP/SLD. Zwycięstwo w wyborach parlamentarnych dodatkowo wzmocniło środowisko postkomunistyczne i ułatwiło rozbudowę jego struktur terenowych. Przed drugimi w III RP wyborami samorządowymi koalicja SLD była na tyle silna, że nie potrzebowała szukać sojuszy z niezależnymi partiami centrolewicy, nie licząc własnych akolitów, jak OPZZ czy Polska Partia Emerytów i Rencistów. Ostrowieckie struktury tej ostatniej partii zawiązały się w 1993 roku, od początku stanowiąc emerycką odnogę SLD⁵⁰.

10 maja 1994 roku Sejm RP dokonał nowelizacji prawa wyborczego z 1990 roku. Nie weszła ona jednak w życie ze względu na skuteczne weto Prezydenta, który m.in. nie zgodził się z rozwiązaniem polegającym na tym, że wybór rady w gminie powyżej 15 tysięcy mieszkańców (a nie 40 tysięcy, jak stanowiła ustawa z 1990 roku) odbywałby się w oparciu o system proporcjonalny. Konsekwencją tego było przeprowadzenie wyborów do rad gmin w dniu 19 czerwca 1994 roku na podstawie skorygowanej ustawy z dnia 8 marca 1990 roku⁵¹.

Ostrowiec Świętokrzyski podzielony został tym razem na 6 okręgów, w których o 36 mandatów ubiegało się łącznie 247 kandydatów, reprezentując aż 10 komitetów⁵².

Sojusz Lewicy Demokratycznej (lista nr 1) wystawił łącznie 36 kandydatów w 6 okręgach. Reprezentowali oni koalicyjne ugrupowania: SdRP (9 kandydatów), Samorządny Niezależny Związek Zawodowy PPiS „Huty Ostrowiec” (9 kandydatów), Klub Weteranów Lewicy Demokratycznej (5 kandydatów), Demokratyczną Unię Kobiet (4 kandydatki), Polską Partię

---

⁴⁹ D. Rucińska, *Co nowego w Unii Pracy?*, „Gazeta Ostrowiecka”, 14.01.1994, nr 2, s. 1-2; *Blok centrolewicowy*, „Gazeta Ostrowiecka”, 4.-5.1994, nr 18, s. 5.

⁵⁰ D. Rucińska, *Polska Partia Emerytów i Rencistów. Wspólnie o swoje prawa*, „Gazeta Ostrowiecka”, 30.04.1993, nr 18, s. 1-2; *SLD przed wyborami samorządowymi*, „Gazeta Ostrowiecka”, 4.05.1994, nr 18, s. 5.

⁵¹ J. Mordwiłko, *op. cit.*, s. 175-177.

⁵² „Gazeta Ostrowiecka”, 1.06.1994, nr 22, s. 7.

Emerytów i Rencistów (3 kandydatów), ZNP (2 kandydatów), Stowarzyszenie „Pokolenie” (1 kandydat), Związek Komunistów Polskich „Proletariat” (1 kandydat) oraz dwoje kandydatów bez określonej przynależności organizacyjnej. Jak się można domyślić afiliacja do poszczególnych organizacji tworzących SLD była częstokroć umowna i poszczególne osoby przynależały do dwóch lub więcej wspomnianych partii/organizacji lewicowych⁵³.

Liga Miejska (lista nr 2) wystawiła 33 kandydatów w 6 okręgach. Wśród nich znaleźli się wyłącznie przedstawiciele partii Liga Miejska oraz osoby bezpartyjne – kandydowali między innymi urzędujący prezydent Lech Janiszewski i wiceprezydent Zygmunt Waszka.

Społeczny Komitet Wyborców (lista nr 3) wystawił 21 kandydatów w 5 okręgach. SKW był próbą reaktywacji podobnego, doraźnie stworzonego cztery lata wcześniej „społecznego” komitetu i powtórzenia jego wyniku z ostatnich wyborów. Jak przyznawał w przedwyborczym wywiadzie jeden z liderów komitetu Zbigniew Sawaryn, błędem było rozwiązanie SKW po udanych wyborach, gdyż wybrani z jego list radni pozbawieni byli organizacyjnego zaplecza. Inna sprawa, że tylko 3 na 8 radnych z tego komitetu wybranych w 1990 roku ponownie zdecydowało się na start z list SKW⁵⁴.

Alternatywą dla Społecznego Komitetu Wyborców pozostawał stworzony w oparciu o podobną ideę Komitet Wyborczy Samorządowych Rad Osiedlowych (lista nr 4), który wystawił 35 kandydatów w 6 okręgach. Komitet oparł swoje struktury o istniejące rady osiedlowe, odwołując się w zasadzie do tego samego elektoratu, co Społeczny Komitet Wyborców – zresztą spośród 8 radnych SKW z 1990 roku aż 5 zasiłło szeregi KW Samorządowych Rad Osiedlowych⁵⁵.

Na nieco inne akcenty postawił kolejny niepartyjny komitet, czyli Wspólnota Świętokrzyska (lista nr 5), która wystawiła 36 kandydatów w 6 okręgach. Wspólnota, działająca w ramach Zjednoczenia Wspólnot Przynarafialnych Katolików Świeckich, była próbą stworzenia samorządowej reprezentacji środowisk katolickich, akcentując w swym programie wyborczym takie wartości jak rodzina, młodzież i aktywizacja gospodarcza⁵⁶.

Ostrowieckie Porozumienie Samorządowe (lista nr 6) wystawiło łącznie 34 kandydatów w 6 okręgach, stanowiąc drugą obok Ligi Miejskiej formację ostrowieckiej centroprawicy. Kandydaci OPS reprezentowali następujące ugrupowania: NSZZ „Solidarność” (15 kandydatów), Unię Wol-

---

⁵³ Ibidem.

⁵⁴ *Bez wielkiej polityki*, „Gazeta Ostrowiecka”, 4.05.1994, nr 18, s. 3.

⁵⁵ „Gazeta Ostrowiecka”, 1.06.1994, nr 22, s. 7.

⁵⁶ L. Zawistowska, *Niespodziewane sojusze*, „Słowo Ludu”, 12.05.1994, nr 108, s. 1.

ności (6 kandydatów) Niezależną Inicjatywę Niepodległościową (4 kandydatów), Klub Małego Biznesu (4 kandydatów), BBWR (2 kandydatów), Ruch dla Rzeczypospolitej (1 kandydat) oraz dwoje kandydatów bez określonej przynależności organizacyjnej⁵⁷.

Komitet Wyborczy PSL, UP, PPS, ZPTiE „Kadra” – bo na taką mało finezyjną nazwę zdecydowali się liderzy ugrupowań bloku centrolewicowego (lista nr 7) - wystawił 26 kandydatów w 6 okręgach. Reprezentowali oni następujące ugrupowania: PSL (13 kandydatów), UP (9 kandydatów), Związek Zawodowy Pracowników Technicznych i Ekonomicznych „Kadra” (6 kandydatów), PPS (5 kandydatów), Polskie Stowarzyszenie Diabetyków (1 kandydat) oraz dwóch kandydatów bez określonej przynależności organizacyjnej⁵⁸.

Pozostałe trzy komitety w wyborach odegrać miały raczej symboliczny udział. Stronnictwo Demokratyczne (lista nr 8), decydując się na samodzielny start, zdołało wystawić jedynie 5 kandydatów w 2 okręgach. Natomiast wyłącznie w jednym okręgu zarejestrowały się komitety: Kandydaci Niezależni (lista nr 9) z 5 kandydatami i Niezależny Komitet Wyborczy Pułanki-Słoneczne z 6 kandydatami⁵⁹.

Frekwencja wyborcza w dniu 19 czerwca 1994 roku była niższa niż cztery lata wcześniej i wyniosła 33,78% uprawnionych do głosowania. W województwie kieleckim tym frekwencja razem była wyższa od średniej krajowej i wyniosła 35,3%, zaś w samym Ostrowcu Świętokrzyskim zaledwie 31,7%⁶⁰.

W Ostrowcu Świętokrzyskim niekwestionowanym zwycięzcą wyborów okazał się Sojusz Lewicy Demokratycznej, który uzyskał 40,5% głosów i 19 mandatów. Wyniki pozostałych komitetów kształtowały się następująco: Liga Miejska – 15,0% głosów oraz 7 mandatów, Wspólnota Świętokrzyska – 12,4% głosów oraz 4 mandaty, Komitet Wyborczy Samorządowych Rad Osiedlowych – 11,6% głosów oraz 4 mandaty, Ostrowieckie Porozumienie Samorządowe – 7,4% głosów oraz 1 mandat, Komitet Wyborczy PSL, UP, PPS, ZPTiE „Kadra” – 5,9% głosów oraz 0 mandatów, Społeczny Komitet Wyborców – 4,1% głosów oraz 1 mandat. Pozostałe

---

⁵⁷ *Ostrowieckie Porozumienie Samorządowe. Program*, „Gazeta Ostrowiecka”, 17.06.1994, nr 24, s. 3.

⁵⁸ „Gazeta Ostrowiecka”, 1.06.1994, nr 22, s. 7.

⁵⁹ *Ibidem*.

⁶⁰ *Frekwencja wyborcza 35,3%*, „Słowo Ludu”, 21.06.1994, nr 141, s. 1; A. K. Piasecki, *op. cit.*, s. 81.

trzy komitety uzyskały łącznie 3,1% głosów, nie zdobywając ani jednego mandatu⁶¹.

Tab. 5. Wyniki wyborów do Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego w dniu 19 czerwca 1994 roku w podziale na komitety wyborcze.

Nazwa komitetu	Liczba głosów	Procent głosów	Liczba mandatów
Sojusz Lewicy Demokratycznej	7.156	40,5%	19
Liga Miejska	2.641	15,0%	7
Wspólnota Świętokrzyska	2.197	12,4%	4
Komitet Wyborczy Samorządowych Rad Osiedlowych	2.051	11,6%	4
Ostrowieckie Porozumienie Samorządowe	1.302	7,4%	1
Komitet Wyborczy PSL, UP, PPS, ZPTiE „Kadra”	1.042	5,9%	-
Społeczny Komitet Wyborców	730	4,1%	1
Kandydaci Niezależni	250	1,4%	-
Niezależny Komitet Wyborczy Pułanki-Słoneczne	156	0,9%	-
Stronnictwo Demokratyczne	147	0,8%	-
Łącznie	17.672	100,00%	36

Źródło: Protokół wyników wyborów do Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego, 19.06.1994, APK 1435/23, k. 1-64.

Zwycięstwo SLD nie było dla nikogo – wliczając w to przeciwników politycznych – zaskoczeniem⁶². Warto jednak zwrócić uwagę, że nie było to zwycięstwo aż takich rozmiarów, jak sukces KO w 1990 roku. I bez tego jednak wprowadzenie aż 19 radnych dawało SLD większość w Radzie Miasta. Drugie miejsce Ligi Miejskiej i wprowadzenie 7 radnych nie było z pewnością sukcesem, ale nie było też wielką porażką formacji prezydenta Janiszewskiego, dowodząc pewnej stabilizacji sympatii elektoratu prawicowego. O względnym sukcesie mogła za to mówić inna formacja centroprawicy – Wspólnota Świętokrzyska, która wprowadziła co prawda zaledwie cztery osoby do Rady Miasta, lecz startowała z dużo gorszej pozycji niż Liga Miejska, a do głównych aktywów (jak się okazało o niebagatelnym

⁶¹ Protokół wyników wyborów do Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego, 19.06.1994, APK 1435/23, k. 1-64.

⁶² N. Zięba, *Komentuje wiceprezydent Zygmunt Waszka*, „Gazeta Ostrowiecka”, 24.06.1994, nr 25, s. 3.

znaczeniu) mogła zaliczyć mniej lub bardziej oficjalne wsparcie Kościoła. Także czterech radnych wprowadził Komitet Samorządowych Rad Osiedlowych, ale w tym przypadku (dodając jednego radnego ze Społecznego Komitetu Wyborców) oznaczało to mimo wszystko regres tego środowiska w porównaniu do wyborów z 1990 roku. O zupełnie klęsce mogły za to mówić kolejne komitety – Ostrowieckiego Porozumienia Samorządowego oraz KW PSL, UP, PPS, ZPTiE „Kadra”. W OPS o sporym szczęściu mógł mówić jedyny radny z tej listy Wiesław Dębski, który dostając się do Rady Miasta z wynikiem zaledwie 69 głosów wyprzedził swoich kontrkandydatów z listy kolejno o 1, 2 czy 5 głosów. Z drugiej strony wydaje się, że spośród kilku prawicowych partii zgrupowanych w OPS, właśnie reprezentowani przez Dębskiego rozłamowcy z KPN mogli mówić o jakimś dostrzegalnym, choć raczej minimalnym społecznym poparciu. Jeszcze większym przegrany był KW PSL, UP, PPS, ZPTiE „Kadra”, któremu nie udało się wprowadzić ani jednego radnego do Rady Miasta. Zwraca uwagę fatalny wynik UP, której kandydaci łącznie zdobyli mniej niż 300 głosów⁶³.

Tab. 6. Wyniki głosowania i wyborów do Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego w dniu 24 czerwca 1994 roku.

Okręg	Sojusz Lewicy Demokratycznej			Liga Miejska		
	Kandydat	I.gł.	mandat	Kandydat	I.gł.	m.
Nr 1	Jan Szostak	959	x	Roman Dominik	164	
	Tadeusz Cędzikowski	227	x	Jerzy Dunin-Borkowski	83	
	Wanda Prusińska	173		Jan Jodłowski	60	
	Mieczysław Kaptur	216	x	Ludwik Kropielnicki	60	
	Marian Banaszek	150		Ireneusz Ołownia	41	
	Henryk Żychowski	85		Robert Szpara	300	x
	Zbigniew Kidoń	219	x	-		
	Nr 2	Ryszard Binensztok	501	x	Jan Edward Kunat	138
Anna Smolińska		296	x	Zdzisław Kisiel	55	
Stefan Tuchowski		157		Jerzy Denkiewicz	62	
Janusz Czajkowski		90		Piotr Podsiadły	37	
Bożena Wykrota		226	x	Bolesław Bzymek	27	
Andrzej Kostucha		144		Iwona Miszczyszyn	73	
Nr 3		Henryk Rożnowski	325	x	Zygmunt Waszka	156
	Ryszard Łojek	231	x	Cezariusz Kidziński	30	
	Piotr Mierzejewski	65		Jan Jurasz	32	

⁶³ Protokół wyników wyborów do Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego, 19.06.1994, APK 1435/23, k. 1-64.

	Barbara Kluba	174	x	Bruno Śledziński	58	
	Lucyna Czupryńska	105		Marian Mazur	81	
Nr 4	Zdzisław Kałamaga	883	x	Mirosław Zgadzajski	137	x
	Andrzej Żelazny	118	x	Jerzy Jabłoński	39	
	Stanisław Fiolik	119	x	Danuta Mokrzyzewska	41	
	Zbigniew Maj	59		Tomasz Kwiatkowski	57	
	Jadwiga Wikiera	50		Sławomir Krzysztofik	24	
	Bożena Kołodziejczyk	81	x	-		
Nr 5	Jan Musiał	139	x	Lech Janiszewski	318	x
	Wacław Swat	88		Jerzy Wrona	61	x
	Zbigniew Grombka	134	x	Maciej Kuszewski	39	
	Edward Ciesielski	35		Tomasz Komornicki	11	
	Mieczysław Bańda	47		Stefan Wiśniewski	56	
	Włodzimierz Milcarz	78		Szymon Maj	33	
	Zbigniew Stańczak	102	x	-		
Nr 6	Marian Giez	282	x	Stanisław Wojtal	84	
	Leszek Traczyk	227	x	Andrzej Kryj	126	x
	Maciej Strzałkowski	91		Wiesław Kepel	49	
	Andrzej Górski	190		Ryszard Spotowski	28	
	Mirosław Sławek	90		Bogdan Wojtas	81	
Okręg	Spółeczny Komitet Wyborców			KW Samorządowych Rad Osiedlowych		
	Kandydat	I.gł.	m.		I.gł.	m.
Nr 1	Jacek Grygiel	10		Leon Świątek	42	
	Jerzy Guliński	17		Mieczysław Dadan	38	
	Piotr Węglewicz	48		Marian Ofiarski	23	
	-			Bogusław Jurys	53	
	-			Zbigniew Faryna	36	
	-			Zbigniew Kania	19	
	-			-		
Nr 2	-			Janusz Skrzypczyński	124	
	-			Kazimierz Morawski	158	x
	-			Edward Kurek	74	
	-			Wanda Korpikiewicz	108	
	-			Ewa Foremniak	79	
	-			Tadeusz Michałowski	54	
Nr 3	Wojciech Klejman	19		Wojciech Mazur	100	x
	Mirosław Krutina	11		Jacek Kamiński	47	
	Andrzej Opala	20		Barbara Cudzik	16	
	Władysław Solonek	28		Czesław Surowiec	35	
	-			Waldemar Dubielis	21	
Nr 4	Danuta Rucińska	36		Władysław Szpikowski	51	

	Elżbieta Sałatowska	78		Jan Mazurkiewicz	24	
	Krystyna Senderowicz	23		Sławomir Malec	7	
	Izabela Kaszuba	16		Stanisław Ścibisz	46	
	-			Tadeusz Plaskota	26	
	-			Włodzimierz Fila	19	
Nr 5	Waldemar Zaczek	54		Andrzej Bodzan	83	
	Leszek Mizielski	23		Andrzej Broda	91	x
	Waldemar Smykliński	10		Wiesław Matuszczak	36	
	Jerzy Polit	35		Zdzisław Cheba	50	
	Małgorzata Orłowska	10		Witold Patek	16	
	-			Zdzisław Głowacki	32	
	-			Zbigniew Salus	28	
Nr 6	Marian Krawczyk	33		Zuzanna Izak	45	
	Halina Krawcerenda	56		Henryk Gruszka	371	x
	Kazimierz Mizielski	50		Mieczysław Toś	40	
	Adam Sadłowski	50		Andrzej Pietrzyk	30	
	Stanisław Sulik	103	x	Alina Krońska	29	
Okręg	Wspólnota Świętokrzyska			Ostrowieckie Porozumienie Samorządowe		
	Kandydat	l.gł	m.		l.gł.	m.
	.	.	.			
Nr 1	Piotr Leśny	94		Wiesław Dębski	69	x
	Danuta Szelągiewicz	89		Zdzisław M. Potocki	67	
	Anna Kolasa	28		Dariusz Jakubowski	40	
	Zbigniew Chmielewski	111		Jadwiga Bukowska	68	
	Izabela Kozłowska	42		Stefania Fudali	32	
	Rafał Stadryniak	123	x	Jolanta Strawa	20	
	Tomasz Jarocha	33		Wiesław Walerowicz	64	
Nr 2	Kazimierz Skręt	202	x	Urszula Gomuła	39	
	Mirosław Król	148		Krzysztof Mikos	49	
	Zofia Przydatek	33		Mieczysław Kadewski	20	
	Krystyna Pindral	17		Zofia Kotowska	44	
	Kazimiera Gałęza	18		-		
	Sabina Witkowska	54		-		
Nr 3	Zbigniew Wesołowski	51		Henryk Marzec	18	
	Bogusława Kowalska	12		Krzysztof Grabowiec	68	
	Janina Kaczmarska	22		Janusz Godlewski	45	
	Anna Taras	18		Marian Barański	24	
	Stanisław Piotrowski	85		Zbigniew Pękala	45	
Nr 4	Małgorzata Krysa-Kowal	387	x	Jerzy Matusiak	22	
	Sabina Czajczyk	14		Jacek Obcowski	23	
	Ludwik Błaszczak	37		Wanda Skarba	35	
	Grzegorz Krysa	5		Marek Stonik	24	

	Grzegorz Rogoziński	27		Tadeusz Relikowski	37	
	Maria T. Adamczyk	75		Jerzy Moskalik	39	
Nr 5	M. Wojtal-Malinowska	36		Jerzy Matusiak	22	
	Antoni Maciejko	57	x	Jacek Obcowski	23	
	Janusz Bilski	8		Wanda Skarba	35	
	Anna Antończak	19		Marek Stonik	24	
	Henryk Sobolak	6		Tadeusz Relikowski	37	
	Jerzy Nowak	42		Jerzy Moskalik	39	
	Zofia Gierada	13		-		
Nr 6	Jan Szambelan	64		Krzysztof Zarobkiewicz	39	
	Przemysław Sajdak	29		Tadeusz Jarecki	102	
	Elżbieta Zygodlewska	70		Krzysztof Piasecki	31	
	Stanisława Soja	53		Leszek Opióła	37	
	Andrzej Pałka	75		Antoni Żak	32	
Okręg	KW PSL, UP, PPS, ZPTIE "Kadra"			Stronnictwo Demokratyczne		
	Kandydat	I.gł.	m.	Kandydat	I.gł.	m.
Nr 1	Waldemar Nowak	64		Marian Leśkiewicz	33	
	Roman Grudzień	36		Jerzy Krzos	46	
	Jerzy Piątkowski	27		Marek Komornicki	25	
	Adam Kucharski	5		-		
	Elżbieta Gumuła	15		-		
	Ludwika Pazderska	34		-		
	Andrzej Wiczorek	54		-		
Nr 2	Leszek Pasek	50		-		
	Eugeniusz Lipski	40		-		
	Stanisław Barański	19		-		
	Zdzisław Jaros	13		-		
	Wojciech Jabłoński	47		-		
	Stanisław Charemski	5		-		
Nr 3	Gerard Wysokrocki	19		-		
	Wacław Lewandowski	21		-		
	E. Żywczyk - Majewska	22		-		
	Ryszard Bąk	5		-		
	Stanisław Szlagowski	23		-		
Nr 4	Jerzy Maludziński	34		Stanisław Kieszkowski	30	
	Wiesław Wojciechowski	39		Wojciech Walerowicz	13	
	Lech Cybula	41		-		
	Janusz Kowalski	28		-		
	Ilona Juda	6		-		
	Jan Gałka	34		-		
Nr 5	Krystyna Pałka	26		-		
	Zbigniew Górczyński	9		-		

	Henryk Kaptur	46		-		
	Marian Bielecki	17		-		
	Zdzisław Jakóbczyk	5		-		
	Małgorzata Staszczak	5		-		
	Leonard Grudniewski	11		-		
Nr 6	Zdzisław Świsłak	38		-		
	Maria Krzciuk	75		-		
	Wojciech Wójcik	42		-		
	Mieczysław Libuda	68		-		
	Ryszard Kępa	19		-		
Okręg	Kandydaci Niezależni			Niezależny Komitet Wyborczy Pułanki - Słoneczne		
	Kandydat	l.gł	m.	Kandydat	l.gł.	m.
Nr 1	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
Nr 2	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
Nr 3	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
Nr 4	Roman Wawrzkowski	30		Marek Kowalski	53	
	H. Smaga-Staniszevska	77		Zbigniew Kołodziej	20	
	Włodzimierz Mularczyk	49		Andrzej Ciosek	21	
	Marian Kieloch	21		W. Jędrzejewski	23	
	Zbigniew Szwed	73		Janina Szum	34	
	-			Stefan Zajączkowski	5	
Nr 5	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		

	-			-		
	-			-		
Nr 6	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		
	-			-		

Źródło: Protokół wyników wyborów do Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego, 19.06.1994, APK 1435/23, k. 1-64.

Po zwycięskich wyborach wyłoniono Zarząd Miasta, zdominowany tym razem przez SLD. Prezydentem w wyniku głosowania w Radzie Miasta (29 głosów za, 6 przeciw) został Zdzisław Kałamaga, który nie miał kontrkandydatów, wiceprezydentami zostali Henryk Gruszka (ponownie) oraz Stanisław Fiolik, członkami Zarządu – Małgorzata Krysa-Kowal, Ryszard Binensztok oraz Stanisław Sulik, przewodniczącym Rady Miasta – Jan Szostak, wiceprzewodniczącymi – Henryk Rożnowski i Kazimierz Morawski⁶⁴.

Wybory samorządowe z 1994 roku można uznać za zamykające pewien period w najnowszej historii politycznej Ostrowca Świętokrzyskiego. Doszło wówczas do ostatecznego ukształtowania lokalnego systemu politycznego z jego uwarunkowaniami i cechami charakterystycznymi wynikającymi z historii, tradycji, realiów społeczno-gospodarczych, przekładających się na preferencje wyborcze lokalnej społeczności. O wyborach 1994 roku – w przeciwieństwie do niedemokratycznych wyborów z 1988 roku i plebiscytowych wyborów z 1990 roku – można powiedzieć, że ich wynik w dużej mierze odzwierciedlał poglądy społeczno-polityczne mieszkańców miasta. Choć zachodzące w społeczności lokalnej procesy polityczne miały charakter dynamiczny, kształt i charakter lokalnej sceny politycznej, z dominującymi wpływami postkomunistycznej lewicy, okazał się trwały do końca lat 90. a nawet do połowy następnej dekady.

Kształtowanie się elity samorządowej

Bazując na powyższych ustaleniach należy przejść do podsumowania niniejszych rozważań, tj. odpowiedzi na postawione we wstępie artykułu pytanie, w jakim wymiarze elita samorządowa ukształtowana w latach 1990-1994 wywodziła się z elity lokalnej sprzed procesu transformacji.

⁶⁴ D. Kisiel, K. Florys, *Kałamaga prezydentem, Szostak przewodniczącym*, „Gazeta Ostrowiecka”, 13.07.1994, nr 28, s. 2; D. Rucińska, *Pluralistyczny zarząd*, „Gazeta Ostrowiecka”, 20.07.1994, nr 29, s. 5

cji, a w jakim wymiarze o przynależności do niej stanowiły inne mechanizmy rekrutacji.

Spośród 243 kandydatów którzy uczestniczyli w procesie wyborczym do Miejskiej Rady Narodowej w 1988 roku w wyborach samorządowych 1990 roku stanęło w szranki wyborcze 20 osób (8,2%), zaś w 1990 roku 26 osób (10,7%). Bazując tylko na czystej statystyce można powiedzieć, że stosunkowo niewielka liczba osób uczestnicząca w życiu „samorządowym” u schyłku PRL kontynuowała tę aktywność w początkach III RP (nieznacznie większy procent dotyczy samych tylko osób, które w 1988 roku uzyskały mandat radnego – 11,0% z nich startowała w kolejnych wyborach w 1990 roku zaś 13,0% w 1994 roku) Wyniki te należy jednak opatrzyć stosownym komentarzem. W wyborach samorządowych 1990 roku startowało zaledwie 112 kandydatów, a więc ponad 2 razy mniej niż w ostatnich wyborach do Miejskiej Rady Narodowej. 40 z nich, czyli ponad 1/3 reprezentowała obóz solidarnościowo-opozycyjny (Komitet Obywatelski oraz KPN) i praktycznie bez wyjątku składała się z osób dotychczas aktywnie nie partycypujących w oficjalnym życiu publicznym. Stąd też znaczna część osób startujących w wyborach z 1988 roku, wobec załamania dotychczasowych form życia zbiorowego, organizacji masowych itd., nie miała praktycznej możliwości (a być może też chęci) uczestnictwa w demokratycznym procesie wyborczym na początku III RP (w późniejszym okresie uległo to częściowej zmianie i jeszcze w wyborach z 1998 i 2002 roku startowali kandydaci, których ostatnia „samorządowa” aktywność przypadła na rok 1988). Jak natomiast wyglądały preferencje tych, którzy kontynuowali swój udział w polityce szczebla lokalnego?

Interesującą odpowiedź na to pytanie daje analiza samorządowej przeszłości kandydatów komitetów innych niż opozycyjno-solidarnościowe w 1990 roku. Spośród łącznie 36 kandydatów Społecznego Komitetu Wyborczego oraz Obywatelskiego Samorządu Mieszkańców w 1990 roku aż 13 (36,1%) to osoby startujące w wyborach do Miejskiej Rady Narodowej w 1988 roku. Spośród 14 kandydatów PSL w 1990 roku 6 (42,8%) startowało w 1988 roku. Powtórny start miał miejsce także w przypadku jedynej kandydatki Stowarzyszenia Pax (100,0%) oraz 1 na 6 kandydatów Stronnictwa Demokratycznego (16,7%). Można zatem zaryzykować stwierdzenie, że w przypadku partii politycznych i organizacji wywodzących się z PRL oraz radnych „społecznych” bez afiliacji partyjno-organizacyjnej mieliśmy do czynienia z przedłużeniem aktywności osób uczestniczących w lokalnym życiu publicznym („samorządowym”) w schyłkowym okresie PRL. Ustalenia te znajdują potwierdzenie w analizie przeszłości kandydatów z 1994 roku. Wzięło w nich udział 237 kandydatów, a więc liczba zbliżona do liczby kandydatów do Miejskiej Rady Narodowej w 1988 roku. Spośród łącznie 56

kandydatów z list „społecznych” – tj. Społecznego Komitetu Wyborców oraz KW Samorządowych Rad Osiedlowych 12 (21,4%) to kandydaci startujący także w 1988 roku. Spośród 5 kandydatów Stronnictwa Demokratycznego, 3 (60,0%) startowało także 6 lat wcześniej. Nieco bardziej złożona jest sytuacja w przypadku listy SLD z 1994 roku. Spośród 36 kandydatów tego komitetu 7 (19,4%) startowało także w 1988 roku. Warto jednak zwrócić uwagę, że wśród kandydatów lewicy z 1994 roku znalazło się szereg osób, które co prawda nie kandydowały w ostatnich wyborach do Miejskiej Rady Narodowej, jednak wykazywały zróżnicowaną aktywność w życiu publicznym przed 1989 roku (Marian Banaszek czy Andrzej Żelazny).

Generalnie zatem teza o PRL-owskiej genezie części elit samorządowych w początkach III RP, oparta o przytoczone na początku artykułu badania ogólnopolskie, znajduje potwierdzenie w badaniach ilościowych przeprowadzonych na bazie wyborczych statystyk. Badania te oparte są wyłącznie o dane dotyczące kandydatów w kolejnych wyborach, natomiast teza o kontynuacji elity niewątpliwie ulec musi wzmocnieniu jeżeli wziąć pod uwagę partyjno-organizacyjną przeszłość kandydatów z 1990 roku i 1994 roku, potwierdzającą przynależność do lokalnego establishmentu przed 1989 rokiem – jak to zostało zauważone w powyższych uwagach na temat komitetu SLD. Stwierdzenia te należy uzupełnić o konstatację, że uczestnictwo tych osób w demokratycznym procesie wyborczym sprzyjało procesowi relegitymizacji elit późnego PRL-u, które już w początku lat 90., nawet bez konieczności radykalnych zmian struktur organizacyjnych, przekształciły się w elity samorządowe III RP⁶⁵.

Inny proces zachodził natomiast w przypadku strony opozycyjno-solidarnościowej. Jak już zauważono, w zasadzie żaden z kandydatów tej opcji w 1990 roku (i nieliczni w 1994 roku) nie należał do lokalnego przedstawicielstwa elity politycznej przed 1989 rokiem, ograniczając swój udział w oficjalnym życiu publicznym do aktywności w „Solidarności” w latach 1980-1981. Mechanizmy rekrutacji elity samorządowej o proveniencji solidarnościowo-opozycyjnej (1990 rok) czy też centroprawicowej (1994 rok) były zatem inne, opierając się o takie czynniki, jak: 1) aktywność w NSZZ „Solidarność” z lat 1980-1981 oraz strukturach opozycji w latach 1982-1989, 2) zaangażowanie w proces transformacji systemowej i ruch obywatelski w latach 1989-1990, 3) partycypacja w różnego rodzaju formalnych ruchach politycznych pierwszej połowy lat 90., 4) aktywność w ruchach katolików świeckich, 5) powiązania nieformalne (biznesowe, towarzyskie). Oczywiście ostatnim z owych mechanizmów był udział w procesie wyborczym.

---

⁶⁵ Zob. D. Beetham, *Legitymizacja władzy* [w:] *Elity, demokracja, wybory*, oprac. J. Szczupaczyński, Warszawa 1993, s. 7-24.

Do tej pory rozważano zagadnienie ciągłości (bądź jej braku) elity samorządowej w ramach czasowych 1988-1994. Na zakończenie warto natomiast odpowiedzieć na pytanie na ile z kolei rok 1990 – przy wielokrotnie podkreślanej w niniejszym artykule specyfice pierwszych samorządowych wyborów – był momentem konstytutywnym dla tworzenia się elity samorządowej III RP. Przedstawienie w niniejszym tekście dynamiki zmian zaistniałych na lokalnej scenie politycznej w latach 1990-1994 pozwala stwierdzić, że w wymiarze organizacyjnym można okres ten uznać za przejściowy. Czy jednak stwierdzenie to można odnieść do przyjętej kategorii badawczej elity samorządowej?

W 1994 roku startowało 31 kandydatów (27,7%), którzy jednocześnie ubiegali się o mandat radnego w 1990 roku. 12 z nich reprezentowało w 1990 roku Obywatelski Komitet „Solidarność” i KPN (łącznie),¹³ zaś Społeczny Komitet Wyborców oraz Obywatelski Samorząd Mieszkańców. Uprawnioną wydaje się więc teza, że przede wszystkim w przypadku tych dwóch środowisk – opozycyjno-solidarnościowego/centropracowicowego oraz radnych „społecznych” można mówić o roku 1990 jako momencie istotnym dla tworzenia się elit politycznych tych środowisk (jak wspomniano, kandydaci „społeczni” dodatkowo wywodzili się z elity samorządowej schyłkowego PRL). Wspomniano już w niniejszym tekście o przywództwie tego obozu, które wyklarowało się w zasadzie w latach 1989-1990. Inna sytuacja zachodziła w przypadku postkomunistycznej lewicy. Spośród 36 kandydatów SLD w roku 1994 tylko jeden reprezentował Ostrowieckie Porozumienie Wyborcze Ludzi Pracy w roku 1990. Pokazuje to, że środowisko to przeszło stosunkowo głębokie przemiany kadrowe i pokoleniowe, ale też jednocześnie ukazuje skalę rozproszenia lewicy postkomunistycznej w 1990 roku.

Odpowiadając o znaczenie roku 1990 dla kształtowania lokalnej elity samorządowej, uprawnioną wydaje się zatem teza o przejściowości zachodzących wówczas procesów politycznych. W wymiarze organizacyjnym, jak to już zaznaczono w pierwszej części artykułu, głębokie przemiany przechodziła wówczas lewica postkomunistyczna, w okres fragmentaryzacji wchodził wciąż jeszcze zjednoczony obóz solidarnościowo-opozycyjny, zaś jedynym trwałym elementem lokalnej sceny politycznej, który się wówczas pojawił, były ruchy miejskie i radni „społeczni”. Blisko 3/4 osób startujących w wyborach 1990 roku nie ubiegało się o mandat radnego w 1994 roku a o ciągłości aktywności można mówić tylko w przypadku części radnych „społecznych” i radnych solidarnościowo/opozycyjnych (którzy zresztą w 1994 roku rozproszyli się w kilku komitetach).

Mając na uwadze powyższe dochodzimy do wniosku, że jakkolwiek fluktuacji i nowym mechanizmom rekrutacji towarzyszyło w ograniczo-

nym stopniu zjawisko ciągłości elity (wliczając w to okres schyłkowego PRL), to jednak dopiero wybory z 1994 roku ugruntowały system polityczny Ostrowca Świętokrzyskiego oraz miały najistotniejsze znaczenie dla kształtowania się lokalnej elity samorządowej.

BIBLIOGRAFIA:

Archiwalia:

- ✓ Archiwum Państwowe w Kielcach (sygn. 491/3, 917/8, 1409/6, 1435/23).
- ✓ Zbiory prywatne Pawła Gotowieckiego.

Akty prawne:

- ✓ Ustawa z dnia 20.07.1983 o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego, Dz.U. 1983, nr 41, poz. 185.
- ✓ Ustawa z dnia 10 marca 1988 roku o zmianie ustawy Ordynacja wyborcza do rad narodowych, Dz.U. 1988, nr 7, poz. 54.
- ✓ Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku Ordynacja wyborcza do rad gmin, Dz.U. 1990, nr 16, poz. 96.

Prasa:

- ✓ „Echo Dnia” (Kielce), 1990.
- ✓ „Gazeta Ostrowiecka” (Ostrowiec Świętokrzyski), 1990-1994, 2010.
- ✓ „Słowo Ludu” (Kielce), 1988, 1990, 1994.
- ✓ „Walczymy o Stal” (Ostrowiec Świętokrzyski), 1989.

Opracowania:

- ✓ Beetham D., *Legitymizacja władzy* [w:] *Elity, demokracja, wybory*, oprac. J. Szczupaczyński, Warszawa 1993.
- ✓ Burton M, Gunther R., Higley J., *Elity a rozwój demokracji* [w:] *Elity, demokracja, wybory*, oprac. J. Szczupaczyński, Warszawa 1993.
- ✓ Dąbrowski S., *Przemiany organizacyjne i polityczno-programowe ruchu ludowego w latach 1989-1990* [w:] *Z badań nad przemianami politycznymi w Polsce po 1989 roku*, red. S. Dąbrowski, B. Rogowska, Wrocław 1998.

- ✓ Gotowiecki P., *Lewicowa alternatywa. Polska Partia Socjalistyczna w Ostrowcu Świętokrzyskim w latach 1988-2003*, „Rocznik Ostrowiecki”, 2021, nr 1.
- ✓ Grabowska M., Szawiel T., *Anatomia elit politycznych. Partie polityczne w postkomunistycznej Polsce 1991-1993*, Warszawa 1993.
- ✓ Klepka R., *Miejska elita polityczna jako kategoria teoretyczna* [w:] *Samorząd miejski i jego elity*, red. J. Mizgalski, J. Sielski, Częstochowa 2012.
- ✓ Materska-Sosnowska A., *Socjaldemokracja Rzeczypospolitej Polskiej – dostosowanie syndykatu władzy do zasad demokracji parlamentarnej*, Warszawa 2006.
- ✓ Mikołajewski K., *Mechanizmy wejścia i awansu w elitach lokalnych* [w:] *Samorząd miejski i jego elity*, red. J. Mizgalski, J. Sielski, Częstochowa 2012.
- ✓ Mordwiłko J., *Ewolucja prawa wyborczego do samorządu terytorialnego w latach 1990-2000* [w:] *10 lat demokratycznego prawa wyborczego Rzeczypospolitej Polskiej (1990-2000)*, red. F. Rymarz, Warszawa 2000.
- ✓ Nieć G., *Między tradycją, historią a polityką. Ludowcy w okresie przełomu ustrojowego 1989-1991*, Kraków 2004.
- ✓ *Partie polityczne w Polsce*, red. A. Gargas, M. Wojciechowski, Gdańsk 1991.
- ✓ Piasecki A. K., *Wybory w Polsce 1989-2011*, Kraków 2012.
- ✓ Poboży B., *Konfederacja Polski Niepodległej na drodze do wolnych i demokratycznych wyborów*, „Studia Politologiczne”, 2012, nr 22.
- ✓ *Powiatowa elita polityczna, Rekrutacja, struktura, działanie*, red. J. Wasilewski, Warszawa 2006.
- ✓ Rogowska B., *SdRP we wczesnym okresie transformacji ustrojowej* [w:] *Z badań nad przemianami politycznymi w Polsce po 1989 roku*, red. S. Dąbrowski, B. Rogowska, Wrocław 1998.
- ✓ Skiba L., *SLD/SdRP w latach 1990-1991* [w:] *Sojusz Lewicy Demokratycznej*, red. M. Migalski, Toruń 2011.
- ✓ Słodkowska I., *Komitety Obywatelskie 1989-1992. Rdzeń polskiej transformacji*, Warszawa 2014.
- ✓ Stelmach A., Zyborowicz S., *Elity polityczne a partycypacja polityczna* [w:] *Elity polityczne w Polsce*, red. K. Pałeczki, Toruń 1992.
- ✓ Szamik J., *Polskie Stronnictwo Ludowe 1990-2005*, Warszawa 2016.
- ✓ Żebrowski W., *Stronnictwo Demokratyczne w warunkach demokratyzacji ustroju politycznego*, Olsztyn 2003.